

ISTORIE

RADACINI SPIRITUALE STRAVECHI

IN DACIA (I)

Dan Costian

Tentativa pe care o întreprindem, pentru a descifra unele sensuri profunde ale spiritualității în antichitatea atât de puțin cunoscută a locuitorilor acestor ținuturi, se dovedește deopotrivă pasionantă, dar și generatoare de riscuri; ne referim mai cu seamă la Ispita, care i-a încercat pe mulți, de a lungea pe o pantă patriotardă. Încercând să evităm această greșeală, punctul nostru de plecare, îl va reprezenta opera a doi autori români, ce constituie o referință în materie. Este neîndoios că atât Mircea Eliade, cât și mai puțin celebrul Vasile Lovinescu, au fost niște autentici cărturari. În pofida acestui fapt, nici unul din ei nu a avut o cunoaștere iluminată, deoarece nu au fost capabili să ajungă la esență, în pofida unor intuiții surprinzătoare, dar rămase fără finalitate, ori conducând la piste false.

Desigur, între cei doi autori există deosebiri marcante. Este suficient să observăm rigoarea lui Eliade, îmbinată cu prudența caracteristică omului de știință, atunci când avansează ipoteze, și să o comparăm cu înclinarea vădită către speculație a lui Lovinescu, antrenat adeseori, în focul pasiunilor sale căutări, pe terenul primejdios al unor asertiuni insuficient fundamentate. În ceea ce-l privește pe acesta din urmă nu putem fi de acord cu exegeții care îl considerau un inițiat ("Cuvânt înainte" la Vasile Lovinescu, *Dacia hiperboreană*, Cartea Românească, București 1993, p.9). Și aceasta cu atât mai mult cu cât, din nefericire, împrejurările l-au plasat pe Lovinescu în sfera de influență a unui fals maestru, ale cărui preocupări teosofice și-au pus amprenta nefastă pe opera discipolului român, ce a vădit deopotrivă înclinații către ocultism și alchimie. Consecința a fost alterarea capacității acestuia de a discerne între Adevăr și falsă cunoaștere. Cele arătate pot explica îndeajuns de ce Eliade a ajuns o celebritate mondială, pe când vizitorul Lovinescu a rămas apreciat doar de o clientelă îngustă de intelectuali, pe care i-au apropiat afinități comune.

* * *

CADRUL GEOGRAFIC ȘI ISTORIC

În anii 1936-1937, o revistă pariziană avea să publice, sub pseudonimul *Geticus*, studiul *La Dacie hyperboreene*. Destinul ciudat al lucrării va face ca ea să fie republicată (în Italia și apoi în Franța) după o jumătate de veac, iar în țara de origine, de data asta sub adevăratul nume al autorului, abia în 1993 (V.L., op.cit.).

Lovinescu a avansat aici ipoteza a ceea ce numea "marea migrație hiperboreană", înțelegând prin aceasta "o coborâre din indistincția polară primordială în multiplele manifestări secundare ale ciclului".

S-a considerat că, în decursul mileniilor, s-a produs o deplasare a spiritualității avansate, de la nord către sud, de-a lungul unei verticale coborând din zona polară, trecând prin Grecia, pentru a culmina în Egipt, concomitent cu o dezvoltare pe orizontală, ce urmărea paralela nordică de 45° (deci mediana dintre pol și ecuator), având în extrema vestică pe celti, iar la răsărit China și Japonia. Cercetări arheologice efectuate în anul 1992 în apropierea orașului Aomori din arhipelagul japonez, au scos la iveală morminte, resturile unor coloane de 20 m

inaltime si numeroase obiecte de ceramica Jomon, avand o vechime de 5500 de ani. Este dovada existentei in Japonia a unei stravechi si dezvoltate civilizatii, ce nu era cu nimic mai prejos decat cea pelasgica sau cea sumeriana (Romania libera, 4 martie 1995, p.7). Cat despre meridianul de 450 al dezvoltarii spiritualitatii, acesta corespunde, dupa cum se va vedea mai jos, uneia din principalele directii de raspandire a limbilor indo-europene. Teritoriul Romaniei, ocupat in vechime de geto-daci, s-ar fi aflat, deci, la rascrucea acestor doua axe ale spiritualitatii. Nu se poate nega faptul ca acest teritoriu prezinta o serie de caractere specifice, care il singularizeaza de rest. Forma sa, aproximativ rotunda, este in mod natural delimitata (asa cum in vechime era delimitata incinta sacra de spatiul profan), prin cursurile Dunarii la sud, al Tisei la vest si al Nistrului la est. Simbolismul celor trei fluvii poate sugera analogia cu cele trei canale principale ale structurii subtile energetice: Ida, Sushumna si Pingala, asupra carora vom reveni. Ele sunt desemnate in sanskrita prin cuvantul "nadi" ce inseamna "rau" si corespund celor trei fluvii sacre din India: Gange, Saraswati si Yamuna. Inelul acvatic (exterior) format de fluviile Daciei, sugereaza ca in mijlocul lor se afla o insula. De altfel, Romania e considerata a face parte - in geografia subtila admisa de Sahaja Yoga - din "vidul" planetar, in sanskrita Bhava Sagara sau Oceanul Iluziilor.

Si din punct de vedere al reliefului, ceea ce constituia odinioara centrul spiritual si administrativ al Daciei, adica platoul transilvan, se ridica din intinsul campiei, asemenea unei insule, strajuite de cel de-al doilea inel (interior) al muntilor Carpati si al Apusenilor.

Urmarind paralela 450 remarcam ca este singura proeminenta ce domina imensa campie care se intinde de la Alpi pana la hotarul apusean al Chinei. In acest cadru, creuzetul adapostit in inima Carpatilor reprezinta singurul tinut definit de natura in mod geografic unitar.

Evolutia istorica avea sa confirme acest caracter special al teritoriului, caci el va ramane o "insula a latinitatii", dovedind, de fapt, mentinerea vechilor traditii (lingvistice, limba romana fiind 70% latina, concomitent cu pastrarea caracterelor rasiale dacice, dar si a spiritualitatii, dupa cum vom vedea). Popoarele migratoare nu au reusit sa altereze continuitatea acestei traditii, desi au slavizat popoarele de la sud si sud-vest de Dunare precum si pe cele din partea rasariteana si i-au hunizat pe cei din nord.

De pe pozitii pur speculative, Roxana Cristian si Florin Mihaescu sustin ca pe aceste meleaguri se proiecteaza constelatia Dragonului, care corespunde lantului carpatic, cu capul in platoul Boemiei, corpul (inima) in Carpatii nostri si coada in Balcani, iar Polul ceresc (centrul cercului de precesie) de pe spira principala a corpului Dragonului este proiectat in platoul Transilvaniei unde se afla centrul spiritual (op.cit., p.11).

Vastul teritoriu de pe ambele maluri ale Dunarii cuprins intre Carpatii Slovaciei si nordul Greciei, de la bazinul Tisei la Nistru, gurile Bugului si Marea Neagra, era locuit in antichitate de marele popor indo-european al tracilor, ce cuprindea peste o suta de formatii tribale si gentilice si despre care Herodot afirmase ca sunt cel mai numeros popor dupa indieni. Dintre acestea, triburile daco-getice erau cele mai mari si cele mai puternice si se singularizau prin omogenitatea limbii si cultura lor mult mai avansata; numele de geti era folosit cu precadere de greci, in timp ce romanii le spuneau acestora daci. De altfel, Strabon a aratat ca ei formau acelasi popor, "vorbind aceeaasi limba"; (Geografia VII, 3.13). Pliniu sustinea ca dacii si tracii sunt acelasi neam.

ISTORIE

Dupa cum amintea Vasile Lovinescu, nenumarate surse antice i-au desemnat pe geto-daci ca fiind un popor hiperborean (op. cit., p.18-20). Le prezentam in ordine cronologica. Eruditul poet grec Pindar (c.518-c.438) afirmase ca Apollo, dupa zidirea Troiei, s-a reintors in patria sa de pe Istru (Dunare), la hiperboreeni: "x nthon epeigen...es Istron elaLnon" (Olymp VIII, 47). In secolul al treilea, inainte de era crestina, Apollonius din Rhodos aratase ca hiperboreenii sunt pelasgi locuind in nordul Traciei (Argonautica II, 5.675).

Vergilius Maro (70-19), vestitul autor al Eneidei scria despre Orfeu: "Singuratec, cutreiera gheturile hiperboreene si Tanais (Donul) acoperit de gheturi, si campile niciodata fara zapada, in jurul muntilor Riphei (Carpati), pana ce femeile trace, maniate de dispretul sau il sfasiara": "Solus hyperboreas glacies, Tanaimque nivalem/ Arvaque Riphæi nunquam viduata pruinis/ Lustrabat, raptam etc." (Georgica IV, 5.517).

In cunoscutul sau stil elegiac, poetul Ovidiu (43 i.e.c. - 18 e.c.) isi deplangea exilul sub axul boreal, la stanga Marii Negre: "Vita procul patria, peragenda sub axe boreo/ Qua maris Euxini, terra sinistra jacet" (Tristia IV, 41-42) si ii scria prietenului sau Macro la Roma ca ii vorbea in gand de sub axul boreal in tara getilor: "gelido...sub axe, inque getas" (Pontice II, 19. 40-45). La inceputurile erei crestine, marele geograf si istoric Strabon (c.63/58 i.e.c.-21/25 e.c.) consemna: "Primii care au descris diferitele parti ale lumii spun ca hiperboreenii locuiau deasupra Pontului Euxin (Marea Neagra) si a Istrului" (Geografia XI,6.2).

Intr-o frumoasa epigrama, Martial (40-104) ii scria lui Marcellin: "soldat Marcellin, tu pleci acum ca sa iei pe umerii tai cerul hiperborean si astrele Polului getic": "Miles, hyperboreos modo, Marcelline, triones/ Et getici tuleris sidera pigra poli" (Epigrame IX, 45). In epistole, el numeste triumful lui Domitian asupra dacilor: "hyperboreus triumphus" (Epistulae VIII, 78), comentand: "De trei ori a trecut prin coarnele perfide ale Istrului sarmatic; de trei ori si-a scaldat calul in zapada getilor; mereu modest, el a refuzat triumful pe care-l merita si n-a adus cu sine decat renumele de a fi invins lumea hiperboreenilor" (Epistulae VIII, 50).

Geograful Ptolemeu, activ intre 127 si 141 sau 151, amintea in Geografia (III, 10) de fortareata dacica Piribori-dava de pe Hierasus (Siret), numele indicand, dupa opinia lui Lovinescu, o cetate (dava) hiperboreana.

Clement din Alexandria (mort in jurul anului 215) ii atribuia lui Zalmoxis epitetul de hiperborean (Stromateis IV, 213).

Macrobiu (activ c.400) amintea de "regiunile udate de Don si Dunare...pe care antichitatea le numea hiperboreene": "Regiones quas praeterfuluunt Tanais et Ister, omnesque super Scythiae locum quorum indigenas vetustas hyperboreos vocavit" (comentariul la Somnium Scipionis II, 7). Dupa cum vom avea ocazia sa constatam, Lovinescu nu ezita sa se lanseze in speculatii, pentru a putea concluziona: "pare bine stabilit ca Dacia a fost sediul Centrului Suprem intr-o vreme foarte indepartata" (p.30).

In ceea ce ne priveste, credem ca sunt posibile alte argumente, care sa sustina o asertiune mai putin ambitioasa si anume, ca geto-dacii au avut personalitati care atinsesera un elevat nivel de cunoastere spirituala. Este tema pe care ne propunem sa o dezvoltam in viitorul articol al serialului nostru.

* * *

Unora dintre cititori li se va parea exagerata tentativa de a apropia traditia perpetuata la locuitorii acestor tinuturi, de cele existente pe alte meleaguri, intre care indepartata Indie. Pentru a le risipi orice rezerve, vom face apel la concluzia marelui istoric al religiilor care a fost Mircea Eliade: "Exegeza materialelor romanesti si sud-est europene inlesneste analiza traditiilor religioase populare din India, Asia Centrala, Extremul Orient si Mesoamerica, si este, la randul ei, validata de rezultatele obtinute in aceste arii culturale exotice" (De la

Zalmoxis la Genghis-Han, Ed.stiintifica si enciclopedica, Bucuresti 1980, p.16 - prefata la traducerea romaneasca, Chicago University, 25 noiembrie 1978).

Tot in sensul unei mai bune intelegeri ale ipotezelor pe care urmeaza a le avansa, prezentam, in incheierea acestui prim articola, o scurta incursiune in domeniul lingvisticii.

Studiile de specialitate au stabilit existenta, acum opt mii de ani, a unei protolimbi din care a luat nastere familia limbilor indo-europene, vorbite azi de mai bine de jumătate din populatia globului. In procesul de expansiune catre apus, s-a stabilit ca una din directiile de migratie a ocolit pe la nord Marea Caspica si a traversat actualul teritoriu al Romaniei, in timp ce alte trei, venind din Asia Mica, strabateau zona dorica (Thomas Gamkrelidze, V,Ivanov, Pour la science nr.151, mai 1990, p.88-95).

In acest context, nu trebuie sa ne surprinda prea mult ca in tara noastra pot fi intalnite numeroase cuvinte similare (uneori pana la identitate) cu cele din limba sanskrita. Vom mentiona aici numai unele toponime din cele mai cunoscute, precizand frecventa lor. In paranteza a fost indicat cuvantul sanskrit si semnificatia sa.

Agnita (Agni = foc); 2 Bala (Bala = copil); nu mai putin de 22 Buda din care 3 au fost inglobate sau contopite, cu derivatele: Budele, 3 Budeni, 14 Budesti (Buddha = cel iluminat); 6 Crasna, 2 Cris, 3 Crisan, 5 Criseni, fara a mai vorbi de cele 3 rauri Cris (Krishna = cel negru); Deva (Deva = zeitate); Ganas (Ganas = armata de zeitati inferioare slujindu-l pe Shiva); Gurueni (Guru = maestru); Linga (Linga = organul masculin, simbolul lui Shiva); Mahal (Mahal = palat; Maha = mare); 3 Maia (Maya = iluzie); Manu (Manu = parintele omenirii); Manga, Mangalia (Mangala = auspicios; este totodata numele unei planete si, de asemenea, un alt nume al lui Kartikeya); Moacsa (Moksha = eliberare din ciclul reincarnarilor); Nadis, Nadisa, Nadisu (Nadis = rauri; canale energetice ale corpului subtil); Parva (Parva = carte; Parvati = munteanca); Pria (Priya = placut, bun, drag); 3 Purani (Purana = vechi); 2 Racsa (Raksha = spirit malefic; demon); Rada (nu apare ca toponim, dar este un onomastic raspandit), Radila (Radha, dim.Radhika - consoarta lui Krishna); Ragu (Ragu = unul din numele lui Rama); Rahau (Rahu = cauza eclipselor); 2 Rama, Ramna, Rams, Ramsca, Ramscani (Rama = regele din Ayodhya, eroul epopeei Ramayana) - Lovinescu (p.41-42), furat de entuziasm adauga aici Ramnic, Rima, Rigmani, Roman, Romlia, Rum, Armeneasca, Armenis, Ormeni care au, evident, alte origini; ba chiar sustine ca "Roma, Romania, Romania sunt vechi nume pelasge" si nu provin de la Roma (fara comentarii). Dar sa reluam firul: Sadau, Sadu (? Sada-Shiva = Dumnezeu cel Atotputernic); Salva (Salwa = tara in vestul Indiei - Rajahstan; este si numele unui rege); 2 Sita, Sitani (Sita = sotia lui Rama); Sandra (Chandra = Luna); Sivita (?dim. de la Shiva = zeitatea suprema) Rosiori de Vede, 3 Vede (Veda = divina cunoastere, ca scripturi sfinte); Vedanta (Vedanta = scoala de filosofie derivata din Vede); Vrata (Vrata = penitenta). Iar lista e departe de a fi completa...

ISTORIE

RADACINI SPIRITUALE STRAVECHI IN DACIA (II)

O SPIRITUALITATE EVOLUATA, UNANIM RECUNOSCUTA

Antichitatea avea cuvinte de apreciere la adresa geto-dacilor. Scriind despre geti, Herodot, supranumit "parintele Istoriei", arata: "ei sunt cei mai viteji si cei mai drepti dintre traci" (Istoriei IV, 93). Intr-un decret dat de cetatea greceasca Dionysopolis, Burebista era numit "cel dintai si cel mai mare dintre regii Traciei". Dar, dupa cum vom putea constata din cele ce urmeaza, elogiile se refereau si la spiritualitatea lor avansata.

Mircea Eliade arata: "Grecii recunoscusera destul de devreme originalitatea si forta religiozitatii trace. Diverse traditii localizau in Tracia sau in Frigia originea miscarii dionysiace si o mare parte a mitologiei despre Orfeu (Istoria credintelor religioase, Ed. Stiintifica si enciclopedica, Bucuresti 1986, vol.II, p.168).

Marija Gimbutas, cunoscut etnograf si istoric contemporan, consemneaza: "Romania este vatra a ceea ce am numit Vechea Europa, o entitate culturala cuprinsa intre 6500-3500 i.e.n...A devenit, de asemenea, evident ca aceasta straveche civilizatie europeana precede cu cateva milenii pe cea sumeriana...A fost o perioada de reala armonie, in deplin acord cu energiile creatoare ale naturii... Trebuie ca de acum incolo sa recunoastem importanta spiritualitatii Vechii Europe ca o parte a istoriei noastre" (Civilizatie si cultura, Ed.Meridiane, Bucuresti 1989).

ZALMOXIS

Mircea Eliade constatase cu amaraciune: "Creatiile religioase ale tracilor si geto-dacilor par sa fi impartasit deopotriiva un destin nefericit... Cu exceptia catorva informatii pretioase, comunicate de Herodot a propos de scenariul mitico-ritual al lui Zalmoxis, informatiile privind religiile traca si traco-geta sunt putin numeroase si aproximative". Marele istoric dezvaluie unul din motive: "Ca si celtii, sacerdotii si ascetii traci si geto-daci nu se incredintau scrierii" (Istoria..., p.168).

Astfel, dupa marturia lui Caius Iulius Caesar (contemporan cu Burebista si Deceneu), acestia "nu permiteau consemnarea in scris a invataturii lor, desi in celelalte treburi, de ordin public si privat, se folosesc, in general, de alfabetul grecesc" (apud O.Dramba, Istoria culturii si civilizatiei, Ed. Stiintifica si enciclopedica, Bucuresti 1984, vol.I, p.807). O alta explicatie o constituie pierderea stranie a presupusei carti a imparatului Traian despre razboaiele dacice si a cartii lui Criton, medicul acestuia, ca si disparitia altor surse pretioase.

Vom vedea ca informatiile ce ne-au parvenit erau nu numai sarace, dar si confuze, uneori de-a dreptul contradictorii.

In ce-l priveste pe Zalmoxis (Herodot, Platon, Diodor din Sicilia, Apuleius, Iordanes, Porphiros, etc.) ori Zamolxis (Strabon, Lukian din Samosata, Diogenes Laertios, Herodian, Suidas, Origenes), el a fost considerat de diferiti autori: personaj istoric indeplinind rolul de filosof (Iordanes), sacerdot (Strabon), legislator (Diodor), reformator religios, cultural si politic (Herodot, Diodor, Iordanes, Origenes), medic (Platon) sau erou civilizator (Herodot, Strabon), poate mesianic, profet (Strabon), rege (Platon, Iordanes), semizeu ori daimon (Herodot), zeu suprem sau chiar unic.

Dupa informatiile primite de Herodot de la grecii din Hellespont si Marea Neagra, "acest Zalmoxis, fiind om (ca toti oamenii), ar fi trait in robie la Samos, ca sclav al lui Pythagoras", lucru de care marele istoric se indoia: "Socot ca acest Zalmoxis a trait cu multa vreme mai inaintea lui Pythagoras. Fie ca Zalmoxis n-a fost decat un om, fie c-o fi fost intr-adevar vreun zeu de prin partile Getiei, il las cu bine" (Istoria IV, 95-96; trad.Adelina Piatkovski si Felicia Vant-Stef). Istoricul arata ca getii "numesc aceeasi fiinta divina (daimon) Gebeleizis" (IV, 94).

Eliade respinge identificarea celor doua zeitati (Istoria..., p.172), iar Kernbach presupune o contopire a lor, intr-un lent proces de sincretism (Dictionar de mitologie generala, Ed.Albatros, Bucuresti 1995, p.387). Mnaseas din Patara, elev al lui Eratosthene, il considera identic lui Kronos, iar Diodor il plasa alaturi de mari reformatori religiosi ca Zarathustra si Moise (apud Dramba, p.801). Eliade face precizarea: "Kronos era stapan in Insulele Fericitilor unde sunt admisi numai oamenii piosi" (De la Zalmoxis..., p.58). Kronos fusese identificat de romani cu batranul Saturn, considerandu-se ca in timpul varstei de aur (aurea aetas), sub domnia pacii si a fericirii obstesti, acesta va trai la suprafata pamantului. Saturnus Rex era Pater Deorum, Tatal zeilor.

De la Homer (Iliada XIII, 301 sq.) la Vergiliu (Eneida III, 357), traditia considera Tracia ca fiind patria lui Ares, zeul razboiului (Marte la romani), ce ar putea reprezenta astfel, principala zeitate. Eliade emite ipoteza ca la origine, Ares fusese un zeu al cerului, devenit zeu al furtunii si al razboiului, sugerand implicit posibila identificare cu Zalmoxis (Istoria..., p.169; De la Zalmoxis..., p.64-65). Dupa Hadrian Dacicoviciu "se presupune ca insusi numele Ares ar fi de origine traco-dacica" (apud Dramba, p.802). Herodot (Istoriei V, 7) aratase ca alaturi de Ares, tracii ii adorau pe Artemis si Dionysos, acesta din urma fiind fiul divin al zeului Cerului si al zeitei Pamantului (vezi mai jos "Cultul Marii Zeite"). Dionysos era pus in relatie directa cu Zalmoxis (Eliade, Istoria..., p.175). "A.B.Cook conchide ca Zalmoxis era apelativul trac al lui Zeus nou-nascut" (apud De la Zalmoxis..., p.59, nota 70).

In epoca urmatoare cuceririi romane, pantheonului autohton i s-au adaugat, pe langa divinitati romane, si unele rasaritene. Kernbach (p.391) a aratat ca "abundenta de zei orientali absorbiti a raspuns, fara indoiala, unei nevoi de religie a misterelor, ceea ce sistemul religios roman nu putea oferi; religia zalmoxiana oferise aceasta ispita, asa cum intelectualii din Roma imperiala se interesau indeaproape de cultul zeitei hellenice Demeter si, implicit, de Misterele Eleusine" (v.mai jos).

O serie de autori sustin ipoteza unui monoteism daco-get (Vasile Parvan, Jean Coman, R.Pettazoni, E.Rohde) in baza afirmatiei lui Herodot: "ei nu cred ca exista vreun alt zeu decat al lor" (Istoriei IV, 94; trad. Legrand). In alta varianta de traducere (Adelina Piatkovski si Felicia Vant-Stef): "ei nu recunosc vreun alt zeu decat al lor".

In fine, Strabon aratase ca "zeul suprem dacic este fara nume, fara calificare" (apud V.Lovinescu, Dacia..., p.35). Monoteismul, asociat acestei conceptii, furnizeaza dovada unui nivel spiritual deosebit de elevat (exemplul lui Yahweh in Vechiului Testament). Lovinescu vedea in asta reflectarea unei Traditii Primordiale, facand analogia cu Brahma Nirguna; el considera ca Zalmoxis nu era decat numele reprezentantului acestui Zeu nemarginit (ibid., p.36).

Din dialogul ce a avut loc intre Socrate si un medic trac al lui Zalmoxis (Platon, Charmides, 157 d-e; v. mai jos), s-a apreciat ca intalnirea celor doi ar fi avut loc la Potideia (colonie corintiana din Tracia) intre anii 432-429, deci in perioada razboiului peloponezic. Alte repere situeaza cultul lui Zalmoxis in intervalul 514-339. Numele zeului incepe a fi citat in sec.al V-lea. In alta ipoteza (Stelian Stoica), radacinile cultului acestuia ar data din sec.IX-VII (apud Kernbach, p.686-687).

ISTORIE

CULTUL MARII ZEITE (MAMA DIVINA)

Cultul pentru Marea Zeita sau Mama Divina era nelipsit din religia popoarelor antice si dacogetii nu faceau exceptie. Prin asa-numita interpretatio graeca, sursele ce mentioneaza zeitatile feminine le-au atribuit numele similare grecesti. Eliade le indica pe cele importante, in primul rand pe "Artemis...zeitate chtoniana analoga zeitelor trace Bendis sau Kotyto (Kotys)" (Herodot, IV, 33).

Putem identifica, de asemenea, o treime sacra alcatuita din zeul cerului (furtunii), Terra Mater (Mama Pamant) si fiul lor, Dyonisos (cu numele trac de Sabos ori Sabazios) (Istoria..., p.169). A.Bodor (Dacia, N.S. VII, 1963, p.211-239) presupune cultul cuplului Liber-Libera a fi de origine dacica (De la Zalmoxis..., p.80, nota 134).

Bendis, ocrotitoarea femeilor, personifica Luna si corespundea nu numai lui Demeter, dar si Dianei romane (Diana sancta, potentissima). A.Fol si I.Marazov arata ca Bendis era "cea mai raspandita personificare traca a Mamei Zeilor". Imaginea ei apare in mai multe reprezentari plastice (O.Dramba, p.803). In schimb, dupa Paul Mac Kendrick, "dacii nu si-au conceput antropomorf zeitele" (Pietrele dacilor vorbesc, Bucuresti 1978, p.152). Cu toate acestea, corespondenta purtata de regii daci cu imparatii romani atesta ca dacii iubeau in general simbolurile (apud Kernbach, p.389).

In perioada daco-romana, li se adauga Minerva, Iuno, Ceres, Proserpina, Libera, Kybele, Isis, chiar si varianta locala a Dianei Mellifica, acestea fiind manifestari ale Zeitei, ale Mamei Divine (Kernbach, p.390-391).

Legenda lui Hermip (transmisa de Diogenes Laertios VIII, 41, Tertullian, De anima 28 si scolasticul Electrei, v.62), despre Pythagoras, al carui nume este indisolubil legat de al lui Zalmoxis, l-a facut pe Eliade sa evoce o rationalizare a Marii Mame. La Metapont, oras in care se credea ca a murit Pythagoras, casa sa a fost transformata intr-un sanctuar al Demetrei (De la Zalmoxis, p.41-42).

Diodor din Sicilia consemnase: "Zalmoxis pretindea ca si lui ii daduse legile Hestia" (Biblioteca istorica I, XCIV.2). Rezulta de aici ca Zalmoxis ar fi fost doar legiuitorul aflat in relatie cu divinitatea protectoare feminina (Kernbach, p.685), punand in evidenta preeminenta Zeitei.

Suidas a mentionat ca numele de Zamolxis apartinea unei zeite !!! (apud Kernbach, p.685).

Mircea Eliade arata ca "dupa Suidas, Hera ar fi varianta greaca a lui Zalmoxis" (De la Zalmoxis..., p.57; subl.ns.). Desi faptul poate parea surprinzator, nu trebuie sa pierdem din vedere ca multi exegeti considerau numele Zamolxis provenit de la cel al unei zeite: Mama Pamant, reprezentata fie de Semele ("zeita Pamantului", mama lui Dionysos), fie de zeita chthoniana traca de prim rang Zemelo, derivand de la cuvantul slav "zemle" - "pamant".

Eliade, referindu-se la parerea lui I.I. Russu (Anuarul Institutului de Studii Clasice, V, Cluj, 1947, p.93), consemna: "Pentru savantul tracolog, valoarea semantica a temei zamol- este "pamant" si "puterea pamantului"" (De la Zalmoxis..., p.60). Ori, este bine cunoscut nu numai ca Pamantul este Zeitatea feminina prin excelenta, dar la fel este si Puterea (Shakti, in sanskrita), dupa cum se observa si din exemplul Diana sancta potentissima, mentionata mai sus). De altfel, chiar functiile lui Zalmoxis indreptateau interpretarea amintita: "izvorul vietii, zeul vegetatiei, al reinvierii naturii, atributele lui erau legate de cresterea vitelor si de rodul ogoarelor" (O.Dramba, p.803). Iar Russu (loc cit.) nu ezita sa-l asocieze "sanului matern in care se reintorc oamenii" (apud De la Zalmoxis..., p.60). Dupa cum a aratat Eliade, cultul Zeitei "a supravietuit dupa romanizarea Daciei si numele de Diana se gaseste in vocabula romaneasca zana. Diana Sancta din Sarmizegetusa a devenit Sanziana (=San(cta) Diana), figura centrala a folclorului romanesc" (ibid., p.79).

Lovinescu semnaleaza un caz analog: "Exista, de asemenea, si o divinitate colectiva dacica, numita Dacia felix asimilata cu Gaia. Aceasta asimilare a divinitatii colective locale cu marele Principiu feminin era cu totul obisnuita in antichitate. In legendele romanesti, Dacia e numita Dochia, Deciana, Baba Gaia" (Dacia..., p.34).

DECENEU

Dekaineos (gr.) sau Decaeneus (lat.) uneori ortografiat Dicineus, a fost cel mai celebru sacerdot daco-get, zeificat ulterior, care a trait in vremea lui Burebista.

Burebista l-a asociat la domnie, acordandu-i "o putere aproape regala" (Iordanes, Getica XI, 67). Dupa moartea celui dintai, Deceneu succede ca rege. Prin urmare, marele preot era fie asociat al puterii regale, fie un posibil succesori al regelui, fie "rege si preot" in acelasi timp, cum se intitula unul din predecesorii lui Decebal (O.Dramba, p.792-793). Eliade se refera la marele preot Comosicus (De la Zalmoxis..., p.57).

Deceneu a indeplinit rolul unui erou civilizator. Dupa Strabon, el dobandise cunostinte in Egipt (Geografia VII, 3.11), lucru confirmat si de Iordanes care sustinea ca el i-a initiat pe geto-daci nu numai in filosofie, etica, logica, dar si in fizica si astronomie (Getica XI, 69-70). Platon elogiase, la randul sau, cunostintele filosofice, astronomice si medicale ale lui Zalmoxis si ale sacerdotilor daci.

"Dupa Iordanes (XI, 67-68) Dicineus devine colaboratorul regelui Boruista cand Sylla domnea peste romani, adica in jurul anului 80 i.e.n. si aceasta indicatie pare corecta" (De la Zalmoxis..., p.76). Eliade apreciaza ca "invatatura enciclopedica a lui Deceneu" indica "inflorirea culturala a dacilor in urma unificarii realizate de Burebista si apogeul ei in timpul domniei lui Decebal" (p.77).

"Pe barbatii cei mai de seama si mai intelepti pe care i-a invatat teologia, i-a sfatuit sa cinsteasca anumite divinitati si sanctuare" (Getica XI, 71). In centrul religios de la Sarmizegetusa si imprejurimi, la Gradistea Muncelului, s-au gasit pana acum resturile a zece sanctuare (O.Dramba, p.806).

Dar, cum vom vedea, Deceneu a fost, mai presus de orice, un autentic initiat.

O INITIERE AUTENTICA

Istoricii, si mai ales arheologii admit ca "incontestabil ca religia geto-dacilor ajunsese la un nivel de spiritualizare mai inalt decat toate celelalte religii inrudite ale popoarelor invecinate" (Radu Florescu, in comentariile de editor al Geticii, p.539).

Anticii remarcasera asemanarea dintre cultul initiatic existent la daco-geti si cultele Misteriilor grecesti: cele de la Eleusis, cele dionisiace, etc. "Privita sub raportul practicilor de cult, religia daco-getilor era o religie initiatica si misterica" (O.Dramba, p.802). In consemnarile lui Herodot, Mircea Eliade "ghiceste caracterul misteric al cultului" (Istoria..., p.174), explicand acest fapt prin aceea ca "discretia sa í propos de Mistere este bine cunoscuta"(loc.cit.).

Contrar parerii ca Zalmoxis fusese initiat de pitagoreici, situatia se prezenta invers, caci grecul Hermippus Callimachus arata textual ca Pythagoras era "thrakôn dôxas mimoumenos" ("discipol al intelepciunii trace"), cu atat mai mult cu cat Herodot admisesese anterioritatea lui Zalmoxis fata de marele matematician si filosof (Dacia..., p. 36).

Dupa cum scria Herodot, getii "se cred nemuritori" (Istoria IV, 83). Eliade arata insa ca "verbul "áthanatizein" (cf.V, 4) nu inseamna a se crede nemuritor", ci "a se face nemuritor". Aceasta "imortalizare" se dobandeste prin intermediul unei initieri" (Istoria..., p.174). Mai departe se mentioneaza ca dintre elementele cele mai caracteristice ale cultului "imortalizarea" sufletului si invatatura privind existenta beatifica...il apropie pe Zalmoxis de Mistere" si ca "in acest sens, poate fi comparat cu Dionysos al misterelor dionysiace" (ibid., p.175 si nota 90).

"Aceasta post-existenta fericita nu era deloc generala, ci se obtinea prin intermediul unei initieri...Hellanikos, care era mai varstnic decat Herodot, dar care urmeaza povestirea sa, descriind ritul lui Zalmoxis il numeste pe buna dreptate "teletai" subliniindu-i caracterul initiatic" (De la Zalmoxis ..., p.47). "In Charmides, dialog scris probabil cu vreo treizeci de ani dupa Herodot, Socrate vorbeste de un medic trac pe care-l intalnise, "unul din acei doctori ai regelui trac Zalmoxis despre care se zice ca stapanesc mestesugul de a te face nemuritor" (136 d)" (ibid., p.46). Pe buna dreptate sublinia Eliade ca, la fel cu initiatii Misterelor eleusine sau orficii, pentru geti, "numai "sufletul", principiul spiritual, il intalneste pe Zalmoxis" (ibid., p.49).

Pornind de la analogia cu Kronos-Saturn unii exegeti au interpretat numele lui Zalmoxis prin Zeul-Mos (N.Densusianu, R.Vulcanescu, apud Kernbach, p.685; Dacia..., p.36). Dupa opinia noastra, sufixul este analog cu sanskritul Moksha, avand semnificatia de nemurire prin

eliberarea din ciclul nesfarsit al reincarnarilor. Zalmoxis este deci Zeul Mokshei, zeul care conferea nemurirea.

"Hippolit (Philosophumena II, 25) comunica o legenda conform careia Zalmoxis ar fi propagat o doctrina pythagoreica printre celti... Anumiti autori moderni au apropiat druidismul de confreriile trace si geto-dace. Mai ales importanta marelui preot, credinta in nemurire si stiinta sacra, de tip initiatic, ale druizilor evoca paralelisme cu dacii. De altfel trebuie luate in considerare anumite influente celtice, pentru ca celtii au locuit catva timp in regiunile occidentale ale Daciei" (De la Zalmoxis..., p.75-76).

In cele ce urmeaza vom arata ca la geto-daci se regaseau elemente certe dovedind o initiere autentica cum ar fi asceza si experienta extatica. Cat despre simbolismul energiei spirituale Kundalini, care atesta neindeiolic atingerea unui nivel elevat al spiritualitatii, el va fi prezentat intr-un capitol aparte.

"Strabon (Geografia VII, 3.3) reproduce, dupa Posidonius, ca misienii se abtineau sa manance carne, multumindu-se cu miere, lapte, branza, si ca din aceasta cauza ei se numesc "cei ce se tem de Zeu" (theosebeis)...Strabon adauga ca, la traci, exista solitari mistici cunoscuti sub numele de ktistai care traiesc fara femei, se consacra zeilor si vietuiesc "eliberati de orice teama" (loc. cit.) (apud Eliade, Istoria..., p.171 si nota 79; vezi si De la Zalmoxis..., p.56-57,74). Strabon mai arata ca in vremea lui Deceneu "practica pitagoreica de a se abtine de la carne a ramas la ei ca o porunca data de Zalmoxis". "La daci, dupa o informatie a lui Flavius Josephus (Antichitati iudaice XVIII, 2), acesti asceti si contemplativi se numeau pleistoi, cuvânt pe care Scaliger l-a propus sa fie citit polistai" (De la Zalmoxis..., p.71,74).

Circumambulatia in jurul locurilor sacre sau dansul circular se intalnesc in multe manifestari spirituale. Sunetele puternice erau folosite pentru a alunga demonii. Dupa cum preciza Eliade, cultul lui Sabos (Sabazios), echivalentul trac al lui Dionysos, includea, pe fondul unor "zgomote de lovire in cazane de bronz, chimvale, fluiere", dansul circular, aprig, insotit de strigate de bucurie (Istoria..., p.169-170).

"Ca toti tracii, getii cunosteau si ei extazul" arata Mircea Eliade (De la Zalmoxis..., p.56).

"Experientele extatice intureau convingerea ca sufletul nu e numai autonom, ci si susceptibil de o unio mystica cu divinitatea...Credintele arhaice, intr-o supravietuire vaga si aproximativa a sufletului, au fost treptat modificate, ducand, in cele din urma, la ideea de metempsihoza, sau la diverse conceptii despre nemurirea sufletului. Probabil ca experientele extatice care au croit drum unor astfel de conceptii nu erau intotdeauna de tip "dionysiac", adica orgiastic.

Extazul putea fi provocat si ... prin rugaciune" (Istoria..., p.170-171). Dupa Eliade, experienta extatica era corelata, la triburile trace, cu "credinta in nemurire si certitudinea beatitudinii sufletului decorporalizat". In cadrul manifestarilor extatice el mentiona "oracolul lui

"Dionysos"; templul se afla pe un munte inalt si profetesa prezicea viitorul in "extaz", ca si Pythia de la Delfi" (loc cit.). Strabon (Geografia VII, 67) il citeaza pe Zalmoxis alaturi de Amphiaros, Trophonius, Orfeu si Musaios, care erau renumiti prin experientele lor extatice. Iar Pythagoras, cu care era comparat Zalmoxis, fusese pus in legatura cu Aristeas, Abaris, Epimenide, Phormion, Empedocle. "Legendele lui Pythagoras fac aluzie la raporturile sale cu zeii si spiritele". Aristeas, eroul unei calatorii (mentionate anterior) in tara hiperboreilor, la nordul Marii Negre, trecuse de la moarte la inviere. Epimenide "postise si deprinsese extazele prelungite", devenind "stapan al unei "intelepciuni entuziaste", adica al unei anumite tehnici extatice". Phormion "a fost vindecat de o rana in urma unei calatorii extatice intr-o regiune ciudata, apartinand unei "geografii mitice"; ca si "Leonymos ajunge in "Insula Alba" - mai tarziu localizata in Marea Neagra" (apud M.Eliade, De la Zalmoxis..., p.49-50, 52-54).

Semnificatia "Insulei Albe" (Leuke) identificata cu Insula Serpilor din dreptul gurilor Dunarii, va face obiectul unei analize ulterioare. Polyenus (Stratagemata VII, 22) il mentioneaza pe Kosingas, rege al triburilor trace Kebrenoi si Sykaiboai, care era in acelasi timp mare preot al Herei (v.mai sus "Cultul Marii Zeite"). Cand supusii sai deveneau recalitranti, Kosingas ii

ameninta ca se urca la cer pe o scara de lemn, pentru a se plange de purtarea lor. Simbolismul scarii este atestat si in alte religii ale Orientului Apropiat antic si ale Mediteranei (M.Eliade, *Le chamanisme*, p.378 sq.). Eliade adauga: "Ceea ce este sigur, e ca in episodul foarte rationalizat de Polyenus, se descifreaza un vechi rit trac de ascensiune extatica la Cer" (De la Zalmoxis..., p.57). Toate cele aratate l-au facut pe marele istoric al religiilor sa conchida: "Este ceva adevarat in cliseele atat de populare in Grecia dupa Herodot, care-l plasau pe Zalmoxis alaturi de Pythagoras, Orfeu, Musaios si mai tarziu de Zoroastru, de "inteleptii egipteni" sau de druizi. Toate aceste personaje erau cunoscute ca avand experiente extatice si capabile sa reveleze mistere privind sufletul omenesc si supravietuirea lui" (ibid., p.58). Eliade a combatut - cu argumente asupra carora nu are rost sa insistam - teoria ca Zalmoxis ar fi fost un zeu al mortii, precizand: "Zei si zeitele mortii domnesc peste o multime de morti, in timp ce divinitatile Misterelor admit pe langa ele numai initiati. Pe deasupra este vorba de doua geografii escatologice diferite: taramurile stralucitoare care ii asteapta pe initiatii in Mistere nu se confunda cu Infernurile subterane in care se aduna mortii" (op.cit., p.61). Nu putem incheia acest capitol fara a mentiona imprejurarea ce-l desemneaza pe Deceneu a fi fost unul din marii initiati ai antichitatii.

"Boirebistas...si l-a luat ca ajutor pe Dekaineos, un barbat vrajitor, care umblase multa vreme prin Egipt, invatand acolo multe semne profetice, datorita carora sustinea ca talmaceste vointa zeilor. Ba inca, de la un timp, era socotit si zeu, asa cum am aratat cand am vorbit despre Zamolxis. Ca o dovada de ascultarea ce i-o dadeau, este si faptul ca ei s-au lasat induplecati sa-si starpeasca viile si sa traiasca fara vin" (Strabon, *Geografia VII*, 3.11).

Desi savantii i-au ignorat profunda semnificatie, faptul in sine este extraordinar si credem ca importanta sa nu poate fi indeajuns apreciata. Caci interdictia data de Deceneu echivaleaza cu o revolutie in conceptia religioasa, dovedind ca marele preot era un adevarat iluminat, o autentica personalitate, care atinsese un nivel spiritual exceptional. Gandirea lui Lovinescu se dovedeste inca odata falsa si sterila (*Interpretarea...*, p.134, nota de subsol si p.135). Mai intai, vitei de vie ii atribuie, in mod eronat, trasaturi pozitive: "Vita de vie reprezinta in acest context o expresie materializata a originii si a caracterului de vesnicie a vietii spiritului uman, cu atat mai mult ca unul din simbolurile energiilor "esenta" este vinul" (!). Apoi, isi pune retoric "intrebarea ce semnificatie a avut smulgerea vitei de vie de Burebista si Deceneu?", ramasa fara raspuns.

Sa ne reamintim ca in Biblie, oprelistea de a consuma vin era o porunca divina. Astfel, Dumnezeu le-a cerut preotilor (Aaron si fiii sai), sub amenintarea pedepsei cu moartea: "Tu si fiii tai impreuna cu tine, sa nu beti vin, nici bautura ametitoare" (Levitic 10.9). "Nici un preot nu va bea vin" (Ezechiel 44.21). Cei care i se consacrau, "facand juruinta de nazireat, ca sa se inchine Domnului, sa se fereasca de vin si de bautura ametitoare", ba chiar si de must, struguri proaspeti ori uscati (Numeri 6.2-3; vezi si Amos 2.12). Ingerul Domnului i-a spus mamei care-l purta in pantece pe Samson, destinat nazireatului (inchinarii): "sa nu bei nici vin, nici bautura tare" (Judecatori 13.4, 14). Tema se regaseste in Proverbe 23.29-31; Isaia 5.11, 22; 28.7; Osea 4.11. In Noul Testament arhanghelul Gavril ii vesteste lui Zaharia ca Ioan "nu va bea vin, nici bautura ametitoare (sichera)" (Luca 1.15; vezi si 7.33).

Incompatibilitatea consumului de bauturi cu spiritualitatea nu fusese denuntata doar de Dumnezeu biblic. Krishna interzisese locuitorilor din Dwaraka sa bea vin. Incalcand porunca, foarte multi si-au gasit aici moartea, intre care si fiul sau, Pradyumna. In Grecia antica, negativitatea bacchantelor s-a manifestat impotriva divinitatii, atunci cand l-au sfartecat pe Orfeu, aruncandu-i capul taiat in Hebros.

Comparand cu cele poruncite de Yahweh numai slujitorilor sai, cat de extraordinar ne apare acum faptul ca Deceneu a impus interdictia de a bea vin unui popor intreg ! Si asta, dupa ce, timp de secole, consumul de vin constituise un obicei general!

RADACINI SPIRITUALE STRAVECHI IN DACIA (III)

Dan Costian

SUPRAVIETUIREA TRADITIEI SPIRITUALE

Unii istorici au afirmat ca reforma lui Deceneu ar fi insemnat modificarea sau chiar disparitia cultului pentru Zalmoxis. Eliade ofera o alta ipoteza: "Toate aspectele religiei lui Zalmoxis - escatologie, initiere, pythagoreism, ascetism, eruditie de tip misteric (astrologie, terapeutica, theurgie etc.) - incurajau apropierea de crestinism¹). Cea mai buna si cea mai simpla explicatie a disparitiei lui Zalmoxis si a cultului sau ar trebui cautata in crestinarea precoce a Daciei (dinainte de anul 270 e.n.). Din nefericire cunoastem destul de putin fazele cele mai vechi ale crestinismului in Dacia; nu stim, in consecinta, daca anumite aspecte ale religiei lui Zalmoxis au supravietuit sub o forma noua, in perioada primelor secole crestine. Dar ar fi zadarnic sa cautam eventualele urme ale lui Zalmoxis in folclorul romanesc" (ibid., p.80-81; subl.ns.). Ultima fraza a lui Eliade poate parea surprinzatoare; el arata in continuare: "Destinul lui Zalmoxis este desigur paradoxal. Disparut la daco-romani, a supravietuit departe de patria sa, in traditiile gotilor si, prin urmare, in eruditia istoriografica, foarte mitologizata, a Occidentului. El a supravietuit tocmai pentru ca simboliza intr-un anumit fel geniul geto-dacilor" (loc cit.; subl.ns.).

Credem ca exista suficiente marturii ale supravietuirii autohtone a traditiei spirituale - de o mare profunzime - a stramosilor nostri. Am vazut ca Eliade citase cazul mentinerii zeitei Diana sub forma Sanzienei. In alt loc el arata: "Paradoxul Daciei, si in general al intregii Peninsule Balcanice, este ca ea constituie in acelasi timp o "raspantie", in care se intretaie influente diverse, si o zona conservatoare, cum o dovedesc elementele de cultura arhaica, care au supravietuit aici pana la inceputul secolului XIX" (De la Zalmoxis..., p.162; subl.ns.). Fara a fi de acord cu multe din interpretarile, uneori exagerate, ale lui Vasile Lovinescu, nu e lipsit de interes sa procedam la audiatur et altera pars. In opinia acestuia, Dacia "a fost centrul suprem al unei traditii mult mai puternice si mai pure decat traditia celtica. Ocupatia romana a durat numai de la 110 la 275 dupa Christos, in total 165 ani. Si mai putin de o treime din Dacia a fost ocupata: Transilvania si Oltenia actuala. In tot restul tarii, dacismul a subzistat fara sa fie tulburat... De altfel, crestinismul nici n-a avut timpul sa se implanteze. Numai catre sec. VIII si IX cativa misionari au indraznit sa patrunda dincolo de frontiere si in campii. Apoi, ortodoxia n-a avut niciodata gustul prozelitismului. Centrele spirituale ale dacilor se gaseau in masivele centrale ale muntilor, cei mai salbatici si cei mai de nepatruns din Europa... O imensa padure a acoperit Dacia si viata pastorala s-a generalizat din nou, mai ales in muntii centrali inaccesibili... In jur, barbarii goti, ostrogoti, vandali, gepizi, slavi, cumani, pecenegi, unguri, mongoli au facut vid... Traditia dacica a continuat sa subziste netulburata, in afara timpului, in afara istoriei care se facea in jurul ei. Astfel, cand in sec. XIII si XIV au fost intemeiate principatele Moldovei, Valahiei si Transilvaniei, a caror reunire avea sa formeze Romania moderna, Dacia era neatinsa de istorie... Cand in 1829, tratatul de la Adrianopole a permis comertul exterior in Tarile romane, noua zecimi din teritoriu era acoperit de paduri. Asadar, intemeierea celor trei principate romanesti semnifica o readaptare a traditiei dacice. La crestinism? That is the question... Se va vedea de ce credem ca se poate raspunde: nu. Am vazut ca crestinismul n-a patruns decat foarte tarziu in Dacia. Toata spiritualitatea crestina romaneasca provine din afara, din Bizant, de la Muntele Athos, din Bulgaria. Liturgia s-a oficiat totdeauna intr-o limba straina, in slavona mai intai, apoi in greaca. Numai catre secolul XIX limba romana a inlocuit limba greaca si n-a fost ceva traditional". Se zice ca Lovinescu si-a fi schimbat mai apoi parerea (Dacia..., p.51-53). Lasam cititorul sa aprecieze singur valoarea argumentelor de mai sus.

PRINCIPIUL UNIVERSAL AL EVOLUTIEI

In cele ce urmeaza, vom cauta sa aratam ca arhetipurile manifestarii principiului evolutiv universal au fost pastrate si la noi, in constiinta spirituala a poporului, sub forma traditiei folclorice, dovedind perenitatea conceptelor mostenite de la initiatii geto-daci.

Inercand sa suplineasca saracia informatiilor provenite din sursele antice, V.Lovinescu a adoptat ipoteza potrivit careia memoria colectiva a poporului a pastrat stravechile traditii ale spiritualitatii stramosilor sub forma creatiilor populare (reflectate de multe ori si in cele culte, am adauga noi). El subscrie conceptiei ca "interesul traditiilor asa-zis populare consta, mai ales, in faptul ca ele nu sunt populare ca origine si...ca daca e vorba, cum este aproape intotdeauna cazul, de elemente traditionale, in adevaratul inteles al acestui cuvint, oricat de deformat, imputinate sau fragmentate ar putea fi uneori, si de lucruri avand o valoare simbolica reala, toate acestea, departe de a fi de origine populara, nu sunt nici macar de origine umana. Ceea ce poate fi popular, este numai faptul supravietuirii, cand aceste elemente apartin unor forme traditionale disparute. Poporul pastreaza astfel, fara sa le inteleaga, resturi ale unor traditii stravechi...; el implineste prin aceasta functiunea unui fel de memorie colectiva" (Dacia..., p.21-22).

Kernbach arata (p.389-390): "Mitologia daco-getica trebuie cautata in relictetele celor mai vechi genuri folclorice romanesti (colinda si cantecul batranesc) si in ritualurile populare sau in unele superstitii cu urme mitologice". Pe de alta parte el considera falsa afirmatia lui Octavian Buhoiu (Folclorul de iarna, ziorile si poezia pastoreasca, Bucuresti 1979, p.7): "Din documentele etno-folclorice de care dispunem, romanizarea daco-getilor, in afara de deprinderea noii limbi, nu pare sa fi adus schimbari remarcabile de comportament si in cultura magico-religioasa a populatiei".

Intrucat tema ce face obiectul capitolului de fata a fost dezvoltata in paginile revistei YOGA SPONTANA, in cadrul serialului intitulat "CICLURILE COSMICE", ne vom multumi aici doar sa amintim ca arhetipul principiului universal al evolutiei fusese consemnat de traditia spirituala straveche a hinduismului, sub forma celor zece Avataruri (incarnari divine) ale lui Vishnu: pestele Matsya, testoasa Kurma, mistretul Varaha, omul-leu Narasinha, piticul Vamana, Parashurama, Rama, Krishna, Maha-Vishnu (Iisus), Kalki (a doua venire a lui Iisus).
Pestele Matsya

Fiind vorba de un simbol, care nu apartine exclusiv primului Avatar fiind adoptat, intre altii, si de crestini, consideram ca analiza acestuia, in contextul studiului nostru, nu poate avea relevanta. Dar, asa cum vom vedea mai incolo, pestele, ca simbol al sacrului nu lipseste din traditia pastrata de folclor.

Testoasa Kurma

Arheologii au scos la iveala numeroase monede dacice, dintre care, importante pentru tema pe care o abordez sunt cele ce poarta in centru caduceul lui Mercur (v.mai departe alegoria sarpelui) plasat pe carapacea unei testoase, totul inconjurat de inscriptia cu litere grecesti SARMIS BASIL (regele Sarmis). Moneda e reprodusa de Lovinescu la p.45 (Dacia..., fig.1). El semnaleaza (tot fara a sesiza apropierea de acest Avatar), existenta altor monede avand "o forma concava, ceea ce poate reprezenta carapacea broastei testoase" (ibid., p.46).

Mistretul Varaha

Lovinescu aminteste ca "exista, de asemenea, alte monede care...au un mistret, cu o sageata in gura, simbol strict primordial" (Dacia..., p.45). Sageata, ca si lancea ori sarpele, nu sunt decat alegorii ale energiei subtile Kundalini (v.acolo), intrucat toate Avatarurile lui Vishnu (peste, testoasa, mistret. etc.) ca suporturi ale evolutiei spirituale, sunt indisolubil legate de trezirea acestei energii. Ulterior, Lovinescu dezvolta tema mistretului, aratand ca acesta e simbolul lui Varaha (ibid., p.74 sq.), dar apoi divagheaza spre teme favorite ale falsului sau "maestru", devenind prolix si complet confuz. Vom exemplifica dand aici doar trei mostre de falsa cunoastere (altele mai incolo): "culoarea verde este aceea a lui Ganesha" (p.77); "Imparatul Verde, Ganesha-Ianus" (p.79). Apropierea lui Ganesha (copilul cu cap de elefant) eventual si

a fratelui sau Skanda (Kartikeya) de Ianus (barbosul cu doua fete; v.fig.3, p.45) este complet eronata. Pe de alta parte, culoarea ce-i corespunde lui Ganesha este rosul ! In fine (p.89, nota 1), atribuie cuvintului "hamsa" (=lebaka), sensul de "bhava" (=iluzie; Bhava Sagara = Oceanul Iluziilor)!

Piticul Vamana

Desi falsa cunoastere imprimata de "maestri" i-a interzis accesul la adevar, lui Lovinescu nu-i sunt necunoscute surse folclorice demne de interes. Le vom prezenta, insotite de comentariile noastre. Versurile ce urmeaza (Dacia..., p.38), aduc in discutie trasaturile definitorii ale unui alt trimis al divinitatii: Vamana, supranumit "Cel care a masurat Universul din trei pasi" (Trivikrama):

"Dumnezeu ca m-a trimis/ Pamantul sa i-l masor/ Pamantul cu umbletul/ Si ceriul cu cugetul".
Legenda spune ca regele Bali, care domnea peste cele trei lumi, s-a invoit sa-i cedeze piticului Vamana (forma sub care se ascundea Vishnu) tot ce acesta va putea masura din trei pasi. Cu primii doi pasi acesta a luat in posesie Cerul si Pamantul, lasandu-i regelui numai taramul Infernului, Patala, ca pretuire a virtutilor sale.

Parashurama

Dupa cum vom vedea, acest Avatar care se traduce prin "Rama cu securea", nu e altul decat Zeus, divinitatea suprema a vechilor pastori greci, ce locuia pe muntele sfant Olimp. El apare mentionat in urmatoarea colinda (Dacia..., p.28):

"Pe Muntele Mare/ Mandra turma de oi paste,/ Dar la turma cine umbla?/ Umbla, umbla Sfantul Soare.../ Cu fluieru-nverigat/ Cu toporu-ncolturat".

Toporul (securea) dezvaluie identitatea lui Parashurama.

Intr-un context complet diferit, Lovinescu consemneaza: "Zalmoxis e numit, de asemenea, "Zeul cu dubla secure". El este deci in stransa legatura cu manifestarea lui Parashu-Rama" (ibid., p.38, nota 7). Faptul ca zeul suprem al geto-dacilor nu era altul decat Zeus nou-nascut (v.cap. Zalmoxis), conduce la concluzia identitatii lui Parashurama cu Zeus. Quod erat demonstrandum. Lovinescu il mai mentioneaza odata pe Parashurama pe care il considera analog nu cu Zeus, ci cu Perseu (!), incercand sa gaseasca paralele cu Paradisul, Harap-Alb, sarpele, de unde, "prin analogie inversa" (!) ajunge la Shiva (p.87-88), pe care il vede personificat ca Pasarila-Lati-Lungila: "Distrugator...el este fata care resoarbe ciclurile" (p.92). Fara comentarii.

Rama

Am vazut cat de departe a putut ajunge Lovinescu sustinand originea pelasgica a cuvintelor Roma, Romania, Romania, respingand orice tangenta a lor cu Roma latina (Dacia..., p.41). In schimb, el a sesizat (p.42) multe toponime care ar putea proveni de la numele celui de-al saselea Avatar, Rama, ca si faptul ca "Ptolemeu numeste una din cetatile Daciei Rami-dava", dar, mai ales, ca "in mitologia romana se vorbește de un Ram-Imparat" (p.41-42). Tot el aminteste ca "se vorbește in legendele romanesti de o populatie misterioasa...Rohmanii, Rahmanii, Rucmanii..." (p.40), sugerand conexiunea cu numele lui Rama. In eroul basmului Harap-Alb, Lovinescu nu ezita sa confunde doua Avataruri diferite: Rama si Mistretul (Varaha), descriind "victoria definitiva a "Mistretului Alb", a lui Rama, asupra Ursului", dupa care conchide: "Asa ia sfarsit "Gesta" lui Shri-Shwata-Varaha, a Divinului Ram" (p.98). Si pentru a spori confuzia privitoare la Rama-Varaha-Harap Alb, adauga: "Avatara Harap-Alb are o realizare "shivaita"" (p.99), desi Rama si Varaha sunt Avatarurile lui Vishnu !

Krishna

Sa ne intoarcem la colindul mentionat anterior (Dacia..., p.28):

"Pe Muntele Mare/ Mandra turma de oi paste,/ Dar la turma cine umbla?/ Umbla, umbla Sfantul Soare.../ Cu fluieru-nverigat..."

Printr-un sincretism, deloc neobisnuit, exemplificat de Zalmoxis-Gebeleizis, versurile trimit la Krishna, manifestare a Fiintei Supreme (cf. Bhagavad-Gita IV.6: "Sunt nenascut, etern din

fire, Stapanul divin"). Desi de familie nobila, acest Avatar a copilarit printre pastori (de unde referirea la turma de animale), fermecandu-i cu minunatul sau fluier; mai tarziu si-a recapatat rangul princiar. Viata sa este un lung sir de intamplari miraculoase - in general lupte duse impotriva fortelor Raului sub forma unor animale fabuloase ori personaje malefice - asemenea celor puse pe seama eroilor basmelor noastre (Fat-Frumos, Harap-Alb, etc.) Colindul urmeaza astfel:

"Sus pe Munte Mare/ Ia Ler Doamne Ler ! E-o turma mandra de oi./ Dar la turma cine umbla ? Este Domnul Dumnezeu/ Cu parul de aur Cu Soarele pe piept,/ Cu Luna pe frunte Sprijinit pe-o lance/ Cu-un fluier inverigat".

Luna, Soarele si lancea, respectiv aurul, simbolizeaza cele trei canale subtile, tema asupra careia vom reveni ulterior (v. cap. "Structura corpului energetic. Trezirea lui Kundalini"). Suntem inclinati sa apropiem numele celui de-al optulea Avatar tradus prin "negru", de unele coordonate istorico-geografice autohtone. Exemplele nu lipsesc, atat in antichitate, cat si in Evul Mediu. Ni le furnizeaza Lovinescu, dar intr-un context fara legatura cu Krishna: "Dacii, ca popor hiperborean, coborau din Pelasgos - nascut din "Pamantul Negru". Marea dacica este "Neagra", Valahii au fost denumiti de toate popoarele "Valahi Negri", iar tara "Valahia Neagra", Kara, Ulaghi, Kara-Iflak, de catre turci; Kara-Ulak de sarbi si bulgari. Functiunea traditionala suprema la valahi este "Negru-Voda" (Dacia..., p.60).

Potrivit lui Dimitrie Onciul (Originea Principatelor romane, p.32): "Traditia atribuie lui "Negru-Voda" toate faptele si chiar monumentele...Este personificarea poetica a originilor, nu este numele unui personaj real...Este personificarea intemeierii Statului...Este un nume mistic" (Dacia..., p.60).

Krishna (in sanskrita: Negrul) era domnitorul din Dwaraka, fiind numit Domnul Krishna (in traducere romaneasca Negru-Voda).

In continuare, Lovinescu se refera la "stemele Principatelor. Pe acelea ale Valahiei se vad trei capete de Negri; acelea ale Moldovei sunt si mai remarcabile: doua chei incrucisate, avand fiecare, la extremitatea superioara, doua capete de Negri". Dupa cum arata in alta parte autorul, "cele doua chei sunt reprezentate suprapuse, in cruce, asa cum se vad in armele Papei si uneori iau infatisarea de "swastika clavigera" (V.Lovinescu, Interpretarea ezoterica a unor basme si balade populare romanesti, Cartea Romaneasca, Bucuresti 1993, p.65).

Acest semn sacru stravechi apare la simbolul Negru-Voda: "S-au gasit la Curtea de Arges, morminte voievodale, printre care si unul al unui Radu Negru... Giulgiul era acoperit de swastici" (Dacia..., p.61). De altminteri, swastika figureaza si pe unele monede dacice, cu inscriptia ARMIS BASIL (ibid., p.45).

"Swastika in Romania ar cere ea singura un studiu special. Nu credem sa existe o tara in care sa fi fost folosita atata, in mod traditional, bineinteles. Se gaseste peste tot: in cimitire, in biserici, pe broderii nationale, pe pergamente voievodale" (p.48,49, fig.5,6). Autorul ignora situatia Indiei, unde swastika este mult mai raspandita, ca simbol al Fiului Divin si al chakrei Muladhara.

Vehiculul traditional al lui Krishna este vulturul Garuda, pe care il regasim in basmele romanesti, unde eroi echivalenti lui (v. mai sus: Fat-Frumos, etc.) folosesc drept vehicul o pajura, o ghionoaie etc. De altminteri, pajura apare in multe povestiri, ca element benefic; tot astfel si in stema tarii.

Fiul lui Dumnezeu

In mitologia autohtona, al noualea Avatar ce corespunde lui Iisus (Maha-Vishnu, Marele Vishnu) va apare sub forma Fiului lui Dumnezeu. Lovinescu pare a nu fi strain de acest adevar, caci aminteste undeva de "al noualea Avatara, cu tatal lui adoptiv, Marele Dulgher al Universului, cu Maica Precista" (Interpretarea ..., p.135). "Apollo e uneori numit "Bunul Dumnezeu Fiul". Este acelasi cu Bonus Deus Puer, sau Bonus puer phosphorus, epitete ale lui Apollo in nenumaratele inscriptii consacrate acestui zeu si gasite in Dacia, mai ales in orasul

Apulum (Alba Iulia), capitala a provinciei cu același nume (Dacia Apulensis), numita așa după zeu" (Dacia..., p.28). "La unele triburi pelasge din Cappadocia, Saturn era adorat ca Zeus Dakie; Pliniu îl numește Dokius filius Coeli" (ibid., p.34). Am văzut, chiar din exemplele folclorice menționate, că Apollo va apărea ulterior sub numele de Sfântul Soare. Cazurile sunt frecvente.

Kalki

Kalki este cavalerul apocaliptic, Iisus venit pentru a doua oară. Acest simbol al calaretului a fost răspândit atât la daci, cât și la urmașii lor. Kernbach menționează zeitățile cunoscute sub numele de Cavalerul Trac, Cavalerii Danubieni (p.390). Iar Eliade arată că după Herodot, "cateva secole mai târziu monumentele zise ale "eroilor cavaleri" se înmulțesc în Balcani; or, Eroul-Cavaler este identificat cu Apollo" (Istoria..., p.171). Dar, așa cum am arătat anterior, Apollo este Fiul Divin care, de astă dată, în ipostaza de cavaler, reprezintă Judecătorul anunțat de Apocalipsa. Monedele dacice cu legenda ASIO, sau cele cu legenda IANUM ARM, menționate de Lovinescu, poartă emblema fie a unui cal, calaretul fiind indicat de caduceu, fie a unui calaret. El apropie acest simbol al lui Kalki de "prima Shakti" (adică de manifestarea lui Adi Shakti, în traducere: Shakti Primordială), în timp ce "caduceul este Shakti polarizată" (manifestarea lui Adi Shakti sub forma lui Kundalini; v. acolo) (Dacia..., p.46-47, fig.4). Întrucât Lovinescu ne va mai oferi astfel de surprize, este cazul să arătăm că meritul revine unora din sursele consultate, căci a citit mult, de-a valma, bune și - mai ales - rele, lipsindu-i discernământul. Iar din noianul de informații nu puteau lipsi, desigur, unele elemente corecte. Lovinescu amintea de Calul nazdravan care "este adevăratul erou, cheia de boltă a povestilor populare...fără el, Fat-Frumos n-ar putea reuși"; simbol "avataric, deoarece calul este unul din simbolurile lui Vishnu" (ibid., p.67).

Nu vom încheia acest capitol consacrat Marilor Incarnări divine, fără a menționa presentimentul lui Vasile Lovinescu în legătură cu posibilă prezență, chiar în epoca actuală, a unei asemenea Mari Incarnări aflate pe acest Pământ: "Lipsa unui mandatar uman [al lui Dumnezeu] este de neconceput. Cititorul poate nici nu banuiește implicațiile ce se pot deduce din cele spuse mai sus" (Interpretarea..., p.41; subl.ns.).

1) Într-o perspectivă diferită, Silviu Sanie arată: "cultele orientale au netezit drumul creștinismului, au facilitat înțelegerea dogmelor sale" (Cultele orientale în Dacia Romană, București 1981, I, p.21) - apud Kernbach, p.391.

RADACINI SPIRITUALE STRAVECHI ÎN DACIA (IV)

Dan Costian

CORPUL ENERGETIC. TREZIREA LUI KUNDALINI

În lumea antică, preoții-terapeuți ai geto-dacilor se bucurau de un renume deosebit. "Dio, una din sursele lui Iordanes, afirmă că getii erau aproape tot atât de civilizați și "savanti" ca grecii" (De la Zalmoxis..., p.77).

Vom vedea că acești inițiați abordau o medicină integralistă (holistică) asemenea yoghinilor, motiv care ne determină să avansăm ipoteza că nu le era străină nici structura energetică a corpului subtil, atât de familiară tuturor variantelor de Yoga.

Socrate vorbește cu admirație despre medicii "regelui trac Zalmoxis", a căror doctrină și practica erau superioare celor ale medicilor greci (Platon, Charmides, 156 d).

Eliade arată că "reputația medicilor geto-daci era reală și că ea s-a menținut timp de secole. Dar Platon comunică câteva detalii de mare valoare: importanța acordată "sufletului" de către Zalmoxis care este în același timp zeu, rege și terapeut; relația funcțională între sănătatea conservată printr-o "metodă totală", în care sufletul joacă rolul decisiv, și obținerea nemuririi... Pe scurt, Zalmoxis este zeul-terapeut care se preocupă înainte de toate de sufletul uman și de destinul său. Într-adevăr, există o anumită tradiție despre Zalmoxis iatros

(cf. Tomaschek, Die alten Thraker II, I, pp.64 sq.), si, cum remarca Parvan (Getica, p.145), nu este o intamplare daca Dioscoride, doctor grec din sec. I e.n., s-a straduit sa adune si sa inregistreze un mare numar de nume daco-gete de plante medicinale (cf. Tomaschek, op.cit., pp.22 sq.)" (De la Zalmoxis... , p.69).

Dar sa-i dam mai bine cuvantul lui Socrate, pentru a ne furniza o mostra din invatatura lui Zalmoxis: "Dupa cum nu se cuvine sa incercam a vindeca ochii fara sa fi vindecat capul, nici sa tamaduim capul fara sa tinem seama de trup, cu atat mai mult nu trebuie sa incercam a vindeca trupul fara a cauta sa tamaduim sufletul; cauza pentru care cele mai multe boli nu se supun artei medicilor Helladei este ca ei nesocotesc intregul pe care ar trebui sa-l ingrijeasca, iar daca acestui intreg nu-i merge bine, nu poate sa-i mearga bine nici partii" (Platon, Charmides, 157 d-e).

In cele ce urmeaza vom cauta sa aducem argumente in sprijinul ipotezei ca stramosii nostri posedau cunostinte despre elementele structurale ale corpului energetic: canale (nadi) si centre (chakre). Pentru amanunte privind corpul energetic, trimitem cititorii la serialul pe aceasta tema publicat in revista YOGA SPONTANA.

Vasile Lovinescu avansase ipoteza unei analogii intre geografia hiperboreana si cea a Deltei Dunarii. El sustinuse existenta unei similitudini intre Marea Neagra si Ocean (Strabon o numea "nou ocean", Geografia I, 2.10), Istrul fiind "keras okeanoio" - golful oceanului (Apollonius din Rhodos, Argonautica IV, 182), iar bratul central al deltei numindu-se Boreostromion. Insulei Albe, unde se afla templul lui Apollo amintit de Hecateu din Abdera (citata de Diodor din Sicilia, II, 47), el i-a gasit corespondentul in Insula Serpilor, numita in vechime Leuke (Alba) unde s-ar afla ruinele unui templu apollonian, si care era inconjurata de denumiri geografice asemanatoare: Olbiopolis, insula Apollonia, Cetatea Alba langa Nistru, Bolgrad (orasul alb). Insula hiperboreana Thule era in marea Cronium, careia el i-a stabilit o corespondenta cu Marea Neagra saturniana. Tot Hecateu afirmase ca din Insula Alba a hiperboreenilor se vedea Luna. Pornind de la aceasta, Lovinescu a aratat ca Insula Serpilor e in fata orasului Sulina (numit inca de localnici Selina, si consemnat astfel in De administratione imperii de Constantin Porphyrogenetul si in Periplusul Catalan din 1375). In numele lagunei Letea el o vedea pe Leto (in dialect pelag Lete), mama lui Apollo (si a Selenei), cea nascuta "in fata tinutului celtilor, in partile oceanului [unde] este o insula numita Leuky" (Hecateu). In Tulcea (dar si in Tuzla) sustinea ca se regaseste numele insulei Thule. La randul lor, R.Cristian si F.Mihaescu vor vedea in Marea Neagra corespondenta Marii Baltice (deoarece ambele sunt mari interioare) si in Crimeea (Chersones tauric) corespondenta Danemarcei (Chersones cimbric) (Dacia..., p.23-25).

Credem ca aceste speculatii nu fac decat sa ne indeparteze de la Adevar.

Vom remarca, mai intai, ca mari civilizatii din vechime au fost legate de zona deltelor unor fluvii cum sunt Nilul, Gangele etc.

Delta Dunarii este formata din trei brate (canale), asemenea celor trei canale energetice din corpul subtil uman (reflectare a structurii Fiintei Cosmice, Virata): Ida, Sushumna si Pingala. Canalul Ida este canalul lunar, al energiei feminine, deci ar putea fi pus in relatie cu Luna sau Selena (Sulina), in timp ce Pingala, canalul solar, va corespunde fratelui acesteia, Apollo (zeul Soarelui). Simbolul sacru al sarpelui (insula cu acelasi nume) indica energia serpentiforma Kundalini, incolacita in ea insasi de trei ori si jumatate (ca si sarpele-zeu Glikon gasit nu departe de Delta, la Tomis-Constanta, cu tot atatea incolaciri si al carui par de femeie o sugereaza pe Kundalini). Sediul lui Kundalini este osul sacru, in care, in stare inactiva, aceasta se afla incapsulata si complet izolata de rest, asemenea unei insule.

Atribuit altui brat, numele sfantului Gheorghe este indisolubil legat de doua simboluri revelatoare. Primul este sarpele (dragonul, balaurul), deci Kundalini. In al doilea, lancea, nu este greu sa ghicim canalul Sushumna (coloana vertebrala) care se inalta drept (ca o lance)

intre serpuitoarele canale laterale ale sistemului nervos simpatic. Tema va fi dezvoltata mai jos, in cadrul alegoriei sarpelui.

Trezirea lui Kundalini este insotita de instaurarea beatitudinii. Or, alte denumiri date Insulei Serpilor erau Helixea (Felicita), care are aceasta semnificatie, si "nesos makaron" (Insula Preafericitilor). Este vorba, desigur, de cei care aveau activata energia Kundalini.

Desi citeaza elemente ale unor cunoscute basme, Lovinescu nu poate sesiza adanca lor semnificatie. Vom incerca sa suplinim aceasta lacuna in cele ce urmeaza.

In serialul despre "Ciclurile cosmice" a fost analizata semnificatia celor trei metale: arama, argint si aur, ce revin obsesiv in basmele noastre, aratand ca ele pot fi puse in legatura si cu energia celor trei canale. Astfel, arama (cel mai dur metal din cele trei) corespunde canalului drept, masculin, Pingala; argintul, moale, indica Ida nadi, canalul lunar, feminin; iar aurul, cel mai nobil dintre ele, trimite la Sushumna, canalul perfectiunii, al echilibrului desavarsit. El este Calea Regala a lui Kundalini, ce duce in Imparatia Cerurilor (Sahasrara). Nu intamplator, rezultatul final al diferitelor transformari (atingerea starii de Yoga) este aurul (realizarea suprema, a Sinelui): palatele se prefac intr-un mar de aur, parul devine de aur etc. Marul de aur e aruncat in capul alesului (Sahasrara). In basmul Fata Imparatului Rosu, Fat-Frumos va sari cu calul sau (Kalki, zeitatea Sahasrarei, al carui vehicul e calul) si va lua coroana de aur pusa in varful unei sulite (Sushumna, coloana vertebrala). Fidel unor surse autentice, Lovinescu vede in cal energia Kundalini, in turnul ce avea in varf fata de imparat (aici Adi Shakti, zeitatea pereche a Sahasrarei) - simbolul coloanei vertebrale si in coroana de aur - Sahasrara. El atentioneaza asupra primejdiei trezirii violente (termenul corect ar fi "trezirea neautorizata") a energiei Kundalini (Dacia..., p.71).

Basmele pun in evidenta caracterul secret al acestor cunostinte initiatice: coliba este urata pe dinafara (corpul fizic) si de aur pe dinauntru (corpul subtil activat de Kundalini); parul de aur este disimulat sub o basica etc.

Calea catre Dumnezeu presupune o lupta (interioara, in mod evident). Eroul (Sinele nostru) trebuie sa invinga multe dificultati (prin asceza, tapasia, in Yoga clasica). El se va lupta cu fortele raului: zmei, animale monstruoase, personaje malefice (asa cum in marile epopei hinduse lupta era purtata impotriva demonilor). Lovinescu remarca: "Batalia simbolizeaza acel haos indispensabil si prealabil coborarii Razei ceresti care-l va organiza dandu-i vibratia initiala necesara" (Dacia..., p.70). Intr-adevar, Kundalini se manifesta ca energie vibratorie. In metodele traditionale, trezirea ei este rasplata luptei interioare a yoghinului. Efectul sau asupra sistemului energetic interior este trecerea de la o stare de dezechilibru (haos) la echilibrul perfect organizat, in armonie cu divinitatea.

Cand se refera la stradaniile sau la metamorfozele eroului (simbolizand evolutia sa spirituala catre realizarea Sinelui, concomitent cu o transformare profunda), cifrele 3 si 7 dezvaluie activarea etapizata a celor trei canale, respectiv a celor sapte centre energetice clasice (sau noua, la un nivel superior al cunoasterii - v. mai jos).

Merele de aur sunt vegheate trei nopti, eroul va lupta cu zmeii trei zile si trei nopti, va repeta unele incercari de trei ori, va infrange trei zmei, va trece trei poduri, va strabate trei paduri, sau va traversa o apa, un munte si o padure. Metamorfozele presupun schimbarea a trei costume (de arama, argint, aur), se produc dupa ce se plesneste din bici de trei ori, dupa ce faptura inghite trei guri de jaratic, se scutura de trei ori, se da de trei ori peste cap etc.

Relatand transformarea calului (!), Lovinescu arata ca astfel "eroul ia in mod virtual in posesiune cele trei lumi... Eroul a descoperit adevaratul Agent, el a eliberat pe Shakti, captiva unei materii vulgare si de dispretuit. Lovita la cap, formidabila putere a Sarpelui se trezeste si zboara pana la Nori, pana la Luna, pana la Soare... Fiecare lovitura de frau sau invartire de Cheie deschide Poarta stramta a uneia din cele trei lumi" (Dacia..., p.80).

In opinia noastra, eliberarea celor trei printese simbolizeaza admirabil eliberarea (activarea) puterilor celor trei canale - Maha-Lakshmi, Maha-Saraswati, Maha-Kali, corespunzand celor trei guna, respectiv Sattva, Rajo si Tamo.

Lovinescu vedea in cele trei fete ale Imparatului Verde din basmul Harap-Alb, trei shakti (puteri), "trei aspecte ale "Regelui Lumii"", cele trei Iele din traditia romana, Margalina, Rosalina, Savatina, sau Sanziene. Obsedat de Ianus, in dezacord cu Eliade, el o asimileaza pe Sanziana cu Sfanta Ioana, aspect feminin al lui Ianus, ca Iana (?) (Dacia..., p.76).

Canalele laterale au semnificatii antagonice. Astfel:

- canalul stang (feminin) Ida reprezinta Luna, recele, trecutul, noaptea, intunericul, pasivitatea (inertia), umiditatea, moliciunea, semnul minus, simbolul Yin etc.;

- canalul drept (masculin) Pingala e caracterizat de Soare, caldura, viitor, zi, lumina, actiune, uscaciune, duritate, semnul plus, simbolul Yang etc.

In memoria basmelor le regasim sub forma contrariilor: "tara in care imparatea fratele cel mai mare era tocmai la o margine a pamantului; si craiia istuilalt la alta margine" (latura dreapta si cea stanga a corpului subtil). Imparatul Verde, corespunde canalului Ida: verdele e o culoare rece, imparatul avea trei fete. Craiul Rosu trimite la canalul Pingala: rosul e o culoare calda, craiul avea trei feciori. Dar Lovinescu vede aici simboluri alchimice: plumb, mercur, sulf... (Dacia..., p.78).
In reprezentarile artistice, Adam si Eva se tin de-a dreapta si de-a stanga Arborelui Vietii, simbolizand astfel canalele laterale Pingala (masculin) si Ida (feminin). Contrariile apar si in numele eroului Harap-Alb (negru si alb). E curios cum Lovinescu nu a sesizat semnificatia, de vreme ce consimte ca "Harap-Alb este Negru-Alb, Yin-Yang" (ibid., p.73); "Harap-Alb este numele romanesc al Yin-Yang, echilibrare perfecta de antinomii" (Interpretarea..., p.26). In pofida acestui fapt, el se lanseaza in speculatii care-l conduc la concluzii false, potrivit carora eroul basmului ar fi cand Mistretul Alb (Omul Universal al erei Mistretului, p.74-76), cand Ganesha-Ianus (p.79), cand Suveran Pontif si Rege al Lumii (p.83), cand Perseu (p.86) ori Parashurama (p.87) sau chiar Rama (p.98).

Alte numere (totdeauna pare) ar putea sugera ramificatiile plexurilor ce corespund chakrelor - numarul lor de petale: patru piloni ce sprijina Pamantul (Muladhara), sase sau douasprezece aripi ale calului nazdravan (Swadisthan, respectiv Anahath), varsta de saisprezece ani cand eroul porneste sa caute Tinerete fara Batranete si Viata fara de Moarte (Vishuddhi), doi pesti ce sprijina Pamantul (Agya, nivelul superior de manifestare al Fiului Divin Ganesha-Pamantul, adica Iisus, simbolizat de Peste). Cat despre Sahasrara al carei nume inseamna "lotusul cu o mie de petale", numarul sau simbolizeaza transcendentia.

Dintre animalele benefice care il sprijina pe erou, unele sunt cunoscute ca vehicule ale zeitatilor ce guverneaza centrele energetice: cainele (Adi Dattatreya-Vidul), leul (Durga-Anahath), pajura (Krishna-Vishuddhi), calul (Kalki-Sahasrara) etc.

Deosebit de semnificativ ni se pare faptul ca eroul ii va imobiliza pe Murgila, Miazanoapte si Zorila, adica va suspenda Timpul. Metafora, care ii scapa lui Lovinescu, este trezirea lui Kundalini, pe canalul central, al prezentului, ceea ce ii permite yoghinului sa traiasca exclusiv in prezent, de fapt, sa fie Kalatit (dincolo de Timp), sa supuna Timpul.

Lovinescu reda textul unor colinde (Dacia..., p.26-30) din care reproducem:

"La Manastirea cu noua altare/ Mi-ard noua lumanare

... Si din Padure mare

S-a taiat un Copac mare/ Si s-a facut o Manastire Alba Mare

Cu noua altare/ Si noua Tronuri de Aur

Cu slove de Aur./ In Altarul Mare

E Santa Maria Mare./ In Altarul Mic

E Santa Maria Mica./ In Altarul din Mijloc

Maica Domnului seada..."

Ne exprimam surprinderea ca scriitorul, care nu era strain de hinduism si yoga, nu a putut remarca aici simbolismul evident: Copacul este Arborele Vietii (sistemul energetic subtil). Cele trei Marii sunt energiile celor trei canale, reprezentate de entitati feminine: Maha-Saraswati, Maha-Lakshmi si Maha-Kali (v. mai sus). Manastirea Alba Mare este Sahasrara (lotusul alb cu o mie de petale); cele noua Altare (noua lumanari, noua Tronuri de Aur) sunt chakrele (in mod obisnuit considerate in numar de sapte; doar marii initiati au cunostinta si de cele doua superioare: Bindu si Artabindu, ce transcend limitele corpului uman), tot atatea etape energetice ale evolutiei lui Kundalini. In povestirea Harap-Alb, pentru a ajunge la curtea imparatului (Sahasrara), eroul si Spanul trec noua mari, noua tari si noua ape mari. Lovinescu ignora sensul atat de evident afirmand: "acestea ni se par a corespunde la cele 9 constelatii circumpolare" (Dacia..., p.83, nota 11).

Lovinescu trimite la o descriere luata din Edda: "Cunosc noua lumi, noua domenii acoperite de arborele lumii, acest arbore cu intelepciune intemeiat care se implanta in sanul pamantului" (Interpretarea..., p.104-105).

Cele sapte chakre sunt indicate in Povestea gainusii de aur pe care Dumnezeu o transforma, dimpreuna cu puii intr-un roi de stele: Closca cu Pui, Pleiadele (7 stele). Lovinescu recunoaste in aceste simboluri cosmice, manifestarea unor entitati divine: "Legatura lui cu divinitatea se putea face prin intermediari cosmici ("closca cu pui") prin care putea primi putere in rezolvarea tuturor problemelor" (ibid.102-103,105). Cele sapte chakre pot fi regasite si in basmul despre eroul care taie balaurul cel urias in sapte bucati (v. alegoria sarpelui).

Faptul ca fiecare chakra este guvernata de un aspect al divinitatii, rezulta din urmatoarele versuri (Dacia..., p.27-28):

"...Noua preoti preutesc

Noua diaconi citesc/ In locas Dumnezeiesc".

Si mai departe:

"In Dalba Manastire Mare/ Aho Ler Doamne Ler!

Manastirea cu Noua Altare/ Si cu Jeturi aurite.

Da in Jeturi cine sade?/ E Ilion,

Langa el e Maica Precista/ Langa Maica Precista

Sade Batranul Craciun/ Langa Batranul Craciun

Sade Ion Sant Ion... /Si Siva Vasilea".

Avem de-a face, evident, cu numele aspectelor divine care guverneaza chakrele (Altare, Jilturi, toate cu majuscula); intre ele apare... Siva!!! Vasilea (Basileus) indica suprematia lui Shiva. Lovinescu nu observa nimic din acestea. El va atribui numelor populare de sfinti, corespondente arbitrare: Sfanta Maica - Latona; Sf. Maria Mare - Gaia; Sf. Maria Mica - Diana, Luna; Ion-Sant-Ion este Ianus, iar Craciun - Saturn, pe cand Siva este "Ops Consiva, divinitate a recoltelor"!!! Zeitate minora, ce nu are nimic dintr-un Basileu al zeilor.

Exista numeroase alte dovezi ca stramosii nostri admiteau stapanirea zeitatilor (incarnarilor, aspectelor divine) asupra chakrelor. Analizand basmul Lostrita (Interpretarea..., p.77,80),

Lovinescu consemna: "Nici un om nu se poate mantui prin propriile-i sfortari si necesita sprijinul si interventia unui Soter (mantuitor, intermediar) coborat din ceruri" exemplificand prin "Maria Lipan (Maria sotia Pestelui), nume soteriologic prin excelenta, ceea ce inseamna ca Mantuitorul apare si in ipostaze feminine. In dogma crestina Maria este "corascumparatoarea" genului uman".

In alta parte (Dacia..., p.38-39) el furnizeaza elemente referitoare la relatia aspectelor divine cu chakrele, dar intelesul real ii scapa, propunand piste false.

"Sus la cheia raiului/ Buna ceata mi-e adunata

Tot de sfinti de aceia sfinti/ Si-mi citeau, prooroceau,

Si-mi citeau de Dumnezeu/ Si pe Dumnezeu nu-l stiu...

Jos la cheia raiului/ In stalp de piatra mi-e-ncheiat.

D-unde sfintii c-auzea,/ Ei saltara si zburara,
Sus mai sus se ridicara,/ Cu norii s-amestecara.
Jos mai jos ca se lasa/ Pe stalp de piatra cadea;
Cand acolo c-ajungea/ Carti pe brate ca-si lua,
Si citea, proorocea,/ De trei zile si trei nopti.
Stalp de piatra in patru crapa/ Iata Dumnezeu ca scapa".
Si mai departe: "Jos la tara duce-m-oi/ Chei in mana prinde-voi
Manastiri deschide-voi/ Slujbe sante face-voi".

Trecerea lui Kundalini prin chakre este in mod traditional comparata cu deschiderea (descuierea) unor porti. Am vazut ca, in crestinism, Sahasrara are semnificatia de Imparatie a Cerurilor (Rai). Cheia ajungerii in Rai se afla in Kundalini, amplasata (in starea initiala, adormita) "jos": la baza coloanei vertebrale (in osul sacru); dar dupa ridicarea lui Kundalini in Sahasrara, cheia Raiului ajunge "sus". Ceata de sfinti reprezinta aspectele divine ale chakrelor, care sunt integrate, toate, in Sahasrara. Ele reflecta calitatile divine, pe care initiatul trebuie sa le descopere, trecand de la ignoranta la cunoasterea divina: "Si-mi citeau de Dumnezeu/ Si pe Dumnezeu nu-l stiu". Este o conditie indispensabila, ce caracterizeaza "alesii, carora pasiunea de cunoastere le-a prins toti ganglionii, iar sarpele le-a muscat din leagan calcaul", minunata metafora cu care Lovinescu isi incheie volumul Interpretarea esoterica a unor basme si balade populare romanesti (p.202). Ganglionii reprezinta, desigur, plexurile nervoase corespunzatoare chakrelor sistemului subtil (v. serialul Corpul nostru energetic).

Stalpul de piatra este, evident, canalul Sushumna din coloana vertebrala. Kundalini e incuiata la baza acestuia:

"Jos la cheia raiului/ In stalp piatra mi-e-ncheiat".

Saltul, zborul sfintilor semnifica ascensiunea. Mai intai insa e necesar ca aceste entitati ce guverneaza chakrele sa o elibereze pe Kundalini, iar aceasta presupune in prealabil cunoasterea divina (al carei sediu e tot jos, in chakra Swadisthan stanga):

"Jos mai jos ca se lasa/ Pe stalp de piatra cadea;
Cand acolo c-ajungea/ Carti pe brate ca-si lua,
Si citea, proorocea".

Dupa dobandirea cunoasterii, chakra cu patru petale a Muladharei de la baza coloanei se deschide, eliberand energia dumnezeiasca a lui Kundalini (de fapt Duhul Sfânt, care ii ilumina pe prooroci, de unde si dese referiri la proorocie):

"De trei zile si trei nopti,

Stalp de piatra in patru crapa/ Iata Dumnezeu ca scapa".

In fine, "jos la tara duce-m-oi" se refera la elementul Pamant care e asociat Muladharei, cea mai de jos chakra.

In serialul publicat in revista YOGA SPONTANA s-a aratat ca al noualea Avatar, Iisus Christos, stapaneste Agya chakra, situata in centrul fruntii ("al treilea ochi" cum i se spune in India). In basmele cosmologice romanesti se poate citi (apud Dacia..., p.49): "Sfantul Soare este Fata lui Christos, Ochiul lui Dumnezeu". In acest sens, amintim si una din incercarile la care Spanul il supune pe Fat-Frumos, trimitandu-l sa aduca nestemata stralucitoare ca soarele din fruntea cerbului, ce era lepadata la sapte ani odata (aluzie la cele sapte chakre, la cele sapte etape pe care le parcurge Kundalini).

Agya chakra este un pasaj extrem de dificil. Aici se intersecteaza cele trei canale. Ea e situata intre baloanele ego-ului si superego-ului. E poarta, trecatoarea cea ingusta ce duce la Imparatia Cerurilor, despre care vorbea Iisus, stapanul Agyei, care se desemna prin aceasta metafora cu semnificatie precisa. Ea e amintita adeseori in tezaurul folcloric al memoriei colective. Harap-Alb e trimis sa aduca Apa Vie si Apa Moarta de unde se bat muntii in capete. Cele doua feluri de apa reprezinta contrariile, energia ce curge prin canalele laterale: canalul

stang, al inertiei (Apa Moarta) si canalul drept, al actiunii (Apa Vie). In incercarea sa eroul e ajutat de o pasare, simbolul Duhului Sfânt, adica al lui Kundalini. Muntii ce se bat in capete sunt extremitatile superioare, proeminente, ale canalelor laterale: ego si superego (v. mai jos, Lostrita).

Lovinescu vorbeste in alta parte de "ultima incinta a Raiului,... unde se gaseste Poarta Stramta"; "portile stramte, punctele de trecere, pazite de cei ce au realizat o initiere regala"; "centrul ocupat de contemplativii puri, desavarsitii unei initieri"; "pazitorii sunt entitati mitice" (Interpretarea..., p.18). Dar nu poate face conexiunile necesare.

Tot in basmele cosmologice (apud Dacia..., p.49) se arata: "Pamantul e Sfanta Maica. Pamantul este o insula de argint cu osie de aur. Focul este Imparat, Apa este Imparateasa. Pamantul e inconjurat de ape. Deasupra sunt Ape, dedesubt sunt Ape". In aceasta descriere sintetica se regasesc cele trei chakre inferioare. Muladhara ocupa extremitatea inferioara (Pamantul). Chakrele superioare ei sunt numite Imparat si Imparateasa: imediat deasupra este Swadisthan chakra simbolizata de Foc (Imparutul); mai sus se afla Nabhi chakra, ce reprezinta Apa (Imparateasa). Insula este Muladhara sacrum in care e incapsulata Kundalini (ca pe o insula). Canalul stang, Ida nadi (argintul) porneste din Muladhara. Osia de aur e canalul central Sushumna, a carui baza e Muladhara (Pamantul).

In sanskrita, Mula = suport, Adhara = radacina. In fapt, e radacina intregului sistem subtil, adica a Copacului Vietii. Semnul Muladharei e swastika, numita Steaua Polara: "swastika... indica de asemenea pe cat de precis posibil, situarea "polara" a acestui Centru" (Dacia..., p.46); "Swastika clavigera... pecete a Polului (Interpretarea..., p.65). "Steaua Polara este... Stejarul Campului" (Dacia..., p.49). In acest centru, pe care il considera a fi (in basmul Harap-Alb) Gradina Ursului (Gradina Polara), Lovinescu vede locuind aspectul feminin, "aspectul de Shakti" (ibid., p.84). Intr-adevar, dupa cum am vazut, in Muladhara sacrum rezida Kundalini, reflectare la nivel uman a lui Adi Shakti, Zeita Primordiala.

Nabhi chakra se afla in centrul zonei abdominale a Vidului, Oceanul Iluziilor, Nabhi si Vidul au culoarea verde. Nabhi e guvernata de Vishnu si de Shakti a sa, Lakshmi. Vishnu pluteste pe Oceanul primordial, sustinut de sarpele urias Shesha. Din frazele confuze ale lui Lovinescu (Dacia..., p.84), am putea deduce, cu bunavointa, ca in Ostrovul Verde isi au resedinta Vishnu si Shakti a sa.

In Dacia hiperboreana (p.92), Lovinescu constata relatia ce exista intre personajele fabuloase (ce-l vor ajuta pe Harap-Alb sa-si atinga telul) si elemente: Flamanzila (Pamant), Gerila (Foc), Setila (Apa), Pasari-Lati-Lungila (Aer). Sa-l ajutam sa intregeasca enumerarea cu atributul lipsa al lui Ochila (Lumina). Vedem in aceasta, parcurgerea de catre Kundalini a chakrelor corespunzatoare acestor atribute-elemente: Muladhara, Swadisthan, Nabhi, Anahath,... Agya..., respectiv invingerea dificultatilor pe care acestea le pot ridica in calea energiei subtile. Ultima incercare: fata de imparat se preface in pasare (arhetip spiritual, aici Kundalini) si se ridica in inaltul Cerului (Sahasrara). Prinderea acesteia reprezinta cucerirea telului suprem, deci unio mystica intre manifestarea masculina (Atman) si cea feminina (Kundalini). Acestea sunt, la randul lor, reflectarea principiilor cosmice primordiale: Tatal (Sada-Shiva) si Mama Divina (Adi Shakti).

Simbolismul nuntii cosmice este admirabil descris in balada populara a Mioritei. Aici, moartea reprezinta starea de Samadhi, unirea cu Absolutul. Eliade arata ca "numerosi autori romani au recunoscut... aceasta nostalgie a reintegrarii cosmice", apreciind ca "intr-adevar, balada reprezinta, pentru cultura romaneasca, in acelasi timp o problema de folclor si de istorie a spiritualitatii populare si un capitol central in istoria ideilor". El respinge "interpretari fanteziste, ca de exemplu cea a lui Th.D. Sperantia, care vede in Miorita "un mit sau o

legenda rituala" "de origine egipteană", făcând parte "din cultul cabirilor"" (De la Zalmoxis..., p.227-228). "Diaconu vedea în balada... "un rest de poezie... înfatisând împreunarea sufletului ciobanesc cu imensitatea cosmică", un strat poetic anterior adaptării sufletului daco-roman la valorile creștine" (ibid., p.231). Lucian Blaga "descifra în balada semnificații mai profunde, care nu erau sesizabile decât de la un anumit nivel speculativ". Concluzia lui Eliade e că "balada Miorita este ea însăși rezultatul unui proces creator... care, la o anumită epocă, a efectuat transmutația unui comportament ritual primar într-o capodoperă poetică, încărcată de semnificații noi și purtătoare a unui mesaj mai bogat și mai "elevat"" (ibid., p.233).

Citatele ce urmează provin din varianta dată de Vasile Alecsandri. De la bun început suntem preveniți că ne aflăm

"Pe-un picior de plai,/ Pe-o gură de rai".

Spre deosebire de cei ce au văzut aici doar o metaforă poetică, Eliade observă că "întrii în cu totul alta lume" care "nu are nimic de-a face cu riturile funerare... În Miorita universul întreg este transfigurat. Suntem introduși într-un cosmos liturgic, în care se savăresc Mistere. Lumea se revelează "sacra"... concepte specifice creștine nu sunt atestate în Miorita" (p.246).

Citim mai încolo:

"Sa le spui curat/ Ca m-am înșurat

C-o mandră craiasă/ A lumii mireasă...

Soarele și luna/ Mi-au ținut cununa...

Preoții munții mari,/ Pasari lautari

Pasarele mii/ Si stele faclii!"

Craiasa este energia feminină Kundalini; a Lumii Mireasă e Adi Shakti, simbolul Fecioarei Divine (Gauri), corespondent cosmic al lui Kundalini. Soarele și luna reprezintă canalele laterale, iar cununa e Sahasrara. Preoții-munți sunt simbolurile geografiei sacre, de fapt, aspectele divine masculine ce guvernează chakrele, în timp ce pasarile reprezintă puterile lor feminine (Shakti). Stelele sunt corespondențele cosmice ale chakrelor, iar faclia e simbolul energiei spirituale atotpatrunzătoare (Paramchaitanya).

Eliade (ibid., p.247 și nota 49) arată: "Ca o nunta au fost interpretate de misticii și teologii creștini agonia și moartea lui Christos. Este suficient să amintim un text de Sfântul Augustin în care Christos "ca un nou mire... vine în patul nupțial al crucii, și urcând în el savăreste nunta" (cf. Sf. Augustin, Sermo suppositus, 120, S (In Natali Domini, IV)". Este, deci, o transcendere a eroului baladei către nemurire, o învingere a morții, dobândirea prin Yoga a stării de unire permanentă cu Dumnezeu. Aceasta îi permite, arată Eliade, "să triumfe asupra propriului destin" (ibid., p.248).

Lovinescu semnălează o serie de fragmente ale cunoașterii cosmologice continuate în legendarul românesc, dar nu e în stare să le interpreteze corect (Dacia..., p.49-50). Explicațiile noastre sunt încadrate de acolade { }:

"Focul {Kundalini} vine de la Dumnezeu {ca reflectare a Sfântului Duh}. Dumnezeu stă în el; el e Dumnezeu. Pamantul {Muladhara, v. mai sus} se sprijină pe patru piloni {cele patru petale ale Muladharei} și o osie {coloana vertebrală; canalul central, Sushumna}. Osia se reazemă pe un Balastr care se încolăcește în jurul ei {Kundalini încolăcită în jurul său, în osul sacru de la baza coloanei vertebrale}. Pamantul e vegheat la cele patru colțuri de patru Serafimi {cele patru calități sacre ale zeității ce guvernează Muladhara: puritate, inocență, înțelepciune, bucurie}. În centru e un Munte pe care stă Dumnezeu {muntele sacru, sediul lui Kundalini, cunoscut în geografia sacra}. În centru este o fantană {Kundalini ca "apa vie"; v. mai jos}. Cerul {Sahasrara, Împărăția Cerurilor} este susținut de șapte piloni {cele șapte chakre} păziți de șapte îngeri {cele șapte zeități ale chakrelor}. Cei șapte îngeri veghează asupra lungimii, latimii, adâncimii, înălțimii și centrului Cerului {calitățile chakrelor se regăsesc integrate în Sahasrara/Cerul}. Pamantul este înconjurat de Apa Sambetei {osul sacru,

contine apa vie a lui Kundalini}. Apa Sambetei este matca tuturor apelor {aici este originea celor trei canale, ca niste rauri}. Acolo e Cetatea lui Dumnezeu {osul sacru} si Marul rosu {rosul e culoarea lui Ganesha, stapanul Muladharei}. Apele lumii ies din Marul rosu, se raspandesc in lume si se intorc la Marul rosu {Kundalini se ridica pe canalul central si coboara pe cele laterale}. Marul rosu este Osia Pamantului. El se gaseste acolo unde e Buricul Pamantului".

In legatura cu aceste ultime propozitii, Lovinescu citeaza dintr-o "colectie de ghicitori":

- Unde este Buricul Pamantului?

- In mine insumi; sau:

- Acolo unde sunt eu.

Pe Buricul Pamantului e un Munte Sfânt. Pe Munte e o Manastire de maici {Kundalini e reflectarea Mamei Divine care e Sfantul Duh}. Dumnezeu trimite prin ele mesaje in Lume {activarea lui Kundalini, inseamna conectarea cu Dumnezeu; toti profetii aveau energia Kundalini/Duhul Sfânt activ in ei, de aceea puteau primi mesajele lui Dumnezeu}. Acolo se gasesc Sfanta Miercuri, Sfanta Vineri, Sfanta Duminica" {fiecarei zile a saptamanii ii corespunde o chakra si o divinitate: marti pentru Muladhara, miercuri pentru Swadisthan etc., luni pentru Sahasrara}. Lovinescu recunoaste in aceste sfinte "aspecte feminine de arhangheli planetari" (Dacia..., p.67). Dupa opinia noastra ele sunt "puterile" feminine (shakti) ale celor sapte chakre (chakrele avand, desigur, si corespondente planetare).

Am vazut ca energia Kundalini este manifestarea la nivel uman a Puterii Divine Primordiale (Adi Shakti), care este Mama Sfanta. Ea se pogoara asupra fatului, la varsta de doua-trei luni. Trezirea ei e numita de indieni: "a doua nastere", termen folosit si de Iisus in convorbirea cu Nicodim (Ioan 3.3,5).

"Coborat-a coborat/ Maica Sfanta pe pamant.

I-a venit vremea sa nasca/ Si umbla din casa-n casa".

La o lectura simplista vom vedea in aceasta simpla relatere a istoriei biblice despre nasterea lui Iisus, precum si recunoasterea Fecioarei Maria ca Avatar (incarnare divina pogorata pe pamant). Dar "casele" pot reprezenta chakrele, pe care le parcurge Mama Sfanta Kundalini, harazind a doua nastere.

Lostrita, descantec de facere usoara cules de prof. Vasile Popa de la liceul "Nicu Gane" din Falticeni (apud Interpretarea ..., p.79-83) este in intregime o alegorie a trezirii energiei Kundalini:

"A fost odata/ O lostrita de aur

Chicata/ In apa sarata,

In apa bahlita,/ De maluri malita.

Apa intunecata,/ De stanci incongiurata".

Lostrita de aur aflata in apa sarata e simbolul lui Kundalini (feminina ca si lostrita). Sarea reprezinta elementul Pamant (de maluri malita), deci Muladhara sacrum ce contine initial energia in stare latentă. Apa intunecata, de stanci inconjurata e osul sacru in care e inchisa Kundalini.

"Lostrita se chinuia,/ Tot in sus sarea,

Rau se farama,/ Si nici ca putea

Din balta sa iasa/ La apa aleasa,

Din iaz sa s-arunce/ La apa mai dulce".

Energia Kundalini doreste sa se ridice pe Sushumna (tot in sus sarea), sa iasa din osul sacru (din balta sa iasa). Balta, iazul, pot avea aici si o alta semnificatie: canalul central este intrerupt pe portiunea abdominala (Vidul, Bhava Sagara adica Oceanul iluziilor; v. mai jos "apele ce mint"). Intr-adevar, parasimpaticul prezinta o discontinuitate intre nervul vag si plexul solar. Tendinta sa e sa ajunga in Imparatia Cerurilor (Sahasrara) - "apa aleasa".

Performanta nu e posibila decat cu ajutorul Mamei Divine (Adi Shakti) care ii va permite

accesul la cele trei canale (trei tei) ale Copacului Vietii, deschizand chakrele (frunza-nfrunzita si floarea-nflorita):

"Dar norocul ei/ Ca pe sub trei tei
Cu frunza-nfrunzita,/ Cu floarea-nflorita
Precista trecea,/ Mari c-o vedea,
Si se-nduioasa/ Si asa graia:
- Lostrita, lostrita,/ Draga copchilita,
Nu te chinui/ Nu te necaji,
Gura n-o casca,/ Sufletul nu-ti da,
Ca eu oi vraji,/ Stancile-oi urni,
Si tu ii scapa,/ Si te-i bucura.

Cei ce practica Yoga Spontana (Sahaja Yoga) stiu ca, in zilele noastre, activarea lui Kundalini se poate obtine - gratie lui Shri Mataji Nirmala Devi - in rastimpul a cateva minute, fara asceza, fara chinuitoarele posturi (Asana) si fara exercitii de respiratie (Pranayama): "nu te chinui, nu te necaji, gura n-o casca, sufletul nu-ti da". Cata deosebire fata de Yoga clasica! Referindu-se la trezirea lui Kundalini prin metoda clasica, Lovinescu consemna pe buna dreptate, despre trezirea lui Kundalini: "Operatia izbandita (este cea mai grea "performanta" din lume) aduce deconditionarea, perfectiunea, starea de zeu, in crestianism de inger" (Interpretarea..., p.189).

Eliberarea energiei Kundalini aduce cu sine starea de bucurie, de beatitudine ce caracterizeaza extazul sfintilor: "si tu ii scapa, si te-i bucura".

Maicuta se frange,/ Stancile le-atinge;
Stancile surate,/ Stancile curate,
Se uita mirate/ Si se dau deoparte.
Lostrita ca trece/ Catre apa rece".

Mama (Maica, in slavona; Mataji, in sanskrita) Preacurata (Precista, in slavona; Nirmala in sanskrita) va urni stancile.

"Aceste doua stanci "surate" sunt fara indoiala cele doua stanci sau munti, care se bat cap in cap in basme, in momentul lor de inclestare, pe care o "desface" Maica Domnului, sau stancile Symplegade, care opresc la Dardanele trecerea navei Argo spre Colchida, unde se afla Lana de Aur. E puterea Cheilor intrebuintata in toata stralucirea ei de catre Mama cereasca" (Interpretarea..., p.81). Recunoastem, cu usurinta, pe Kundalini (nava Argo) si Sahasrara (Lana de Aur; v. mai sus simbolismul aurului).

Stancile sunt ego-ul si superego-ul. Ele devin "curate" numai dupa ce au fost atinse de Mama Divina. In urma acestei purificari aplicate chakrei Agya, ego-ul si superego-ul se dau deoparte lasand sa treaca "lostrita", deci Kundalini, reflectare in fiinta umana a Mamei Sfinte, dar si simbol al lui Iisus, nascut de aceasta (pestele e simbolul christic al mantuirii), ambele manifestari divine fiind stapane asupra chakrei Agya.

"Stancile curate,/ Se uita mirate/ Si se dau deoparte.

Lostrita ca trece/ Catre apa rece,
Lostrita se duce/ Catre apa dulce".

Lostrita trece catre "apa rece" - evident, briza racoroasa sau apa vie (v. alegoriile respective), deci Kundalini a trecut de Agya si a ajuns in Sahasrara, unde se manifesta in acest fel. "Ape reci de munte - substitut in lumea noastra a apelor ceresti" (ibid., p.81). Puterea Cheilor (aici si cu sensul de "trecatoare printre munti", deci Agya) incrucisate (canalele laterale se incruciseaza in Agya, la nivelul chiasmei optice, intersectia nervilor optici), formeaza swastika clavigera, simbol al Fiului Divin.

Descantecul urmeaza astfel:

"Dar cum a scapat/ De lacul sarat,
Cu ape ce mint/ Lostrita de-argint,
Si Maria noastra/ Sa scape, sa nasca,
Pruncul sa s-arate/ Pe maluri curate,
Viu si sanatos/ Ca de la Hristos".

Pruncul este Atman (Sinele, Spiritul uman), iar malurile curate semnifica Sahasrara, Imparatia Cerurilor, limanul intregii lucrari, destinatia ultima a lostritei-Kundalini. Aici e vorba de : "a doua nastere" (Ioan 3.3,5) alt nume dat Realizarii Sinelui (activarea lui Kundalini, atingerea starii de Yoga).

Finalul, reafirma necesitatea lucrarii divine a Mamei Universale, ca solutie suprema (leac):
"Descantecul de la mine,/ Leacul de la Maica Precista".

Spicuim din concluziile lui Lovinescu la acest "descantec": "Terminologia e de cea mai inalta calitate initiatica... ne arata transcendentia ezoterismului in care se integreaza descantecul... Descantecul trece de la universal la individual si de la general la particular... Ceea ce arata ca se cunoaste de catre detinatorii traditiei, asa-zise populare, analogia dintre macrocosm si microcosm" (ibid., p.82).

Lovinescu (Dacia..., p.55) descifreaza in legenda mesterului Manole, miracolul trezirii lui Kundalini. Sotia lui Manole, Florica, reprezinta aici pe Shakti, zidita in fundatia edificiului - Muladhara sacrum, nodul vital. Ea trebuie sa permita afirmarea celor sapte centre, pe care Lovinescu le identifica prin cei sase mesteri plus Manole, ca Sahasrara. Scarile simbolizeaza coloana vertebrala (inclusiv ascensiunea lui Kundalini, am adauga noi). Aripile pe care si le fauresc sunt o aluzie la suflul resimtit ca manifestare a lui Kundalini. Fantana in care se transforma contine, desigur, Apa Vie (v. mai jos).

REPREZENTARI ALEGORICE

In traditia multor popoare, corpul energetic subtil este considerat a fi Arborele Vietii, pe cand energia subtila Kundalini este reprezentata alegoric de un sarpe, e asemanata cu un foc, sau e numita apa vie, iar manifestarea sa este perceputa ca un suflu de origine divina (Duhul lui Dumnezeu in Vechiul Testament; Sfantul Duh in Noul Testament; Ruh in Coran; Paramchaitanya, in scrierile sfinte indiene, Pneuma, in limba greaca, Spiritus in latina etc.).

ARBORELE VIETII

Pomul, axul vertical, axis mundi, sunt tot atatea metafore pentru sistemul energetic subtil al lui Kundalini. La fel crucea (simbol al copacului) cu trei dimensiuni (trei canale): are sase varfuri plus centrul, deci sapte chakre.

Tema Arborelui Vietii nu-i este straina lui Lovinescu (Interpretarea..., p.67,105): "Obiectul central, cu deamanuntul studiat in basmul romanesc, este Pomul Vietii... Este Arborele Unitatii." De unde concluzia: "Ambianta romaneasca precrestina era de natura Primordiala". "Cei trei copaci ai Paradisului, Pomul Vietii, de o parte si de alta cu Arborele Cunoasterii Binelui si Raului bifurcat, sau cei trei curenti subtili principali leaga lumea noastra de lumea cereasca" (loc. cit.).

Iata cum ni se dezvaluie simbolismul corpului subtil in Povestea viei: De trei ori cate noua ani a umblat Dumitru in cautarea Arborelui Lumii. "Cand a dat sa intre in ograda s-a izbit de Pomul Lumii. Nu se vedea dar il simtea... A sarit in sus. Cum a sarit, parca intr-o clipa i s-au deschis ochii, altii decat cei pe care ii avea. A vazut Pomul Lumii... intors cu varful in jos, cu radacinile in aer... Si a inceput sa planga de bucurie". Lovinescu comenteaza: "Asadar putem strabate toate zarile, aqrabu min chabliward, cum spune Coranul, "mai aproape decat vena jugulara"... Este semnificativa indicatia ca Axul Lumii trebuie cautat in maracinisul nostru, in partile cele mai parasite, mai incalcite din fiinta noastra, mai paraginite, cum le arata casa si ograda lui Dumitru. Fiind ascuns, nu devine vizibil decat atunci cand il pipai pentru prima oara, cand "luminile s-au deplasat" in tine, cum spun cabalistii, si-l vezi cu varful in jos si cu radacinile in Tarie, asa cum se oglindeste in lumea noastra" (Interpretarea..., p.120-121).

Constient de rostul existentei umane, autorul explica in alt loc (p.95-96): "Tatal ceresc... l-a facut pe om, a carui misiune este sa elibereze scanteia olimpica din centrul sau... Initierea in Mistere avea aceasta ca principala tinta... Operatia este numita in Kabala "Makifim", deplasare a luminilor, ceea ce era inferior se transmuta in superior... Omul autonom devine un arbore inversat, cu radacinile in cer".

Cele de mai sus concorda perfect cu conceptele yoghine:

- ☒ corpul subtil, energetic, este reprezentat in Yoga asemenea unui arbore rasturnat, cu coroana in pamant si cu radacinile in aer;
- ☒ canalul evolutiei spirituale, Sushumna, corespunde sistemului nervos parasimpatic sau autonom;
- ☒ cei de trei ori cate noua ani de cautari semnifica activarea succesiva a celor trei canale si a celor noua chakre; ☒ sistemul subtil este invizibil: nu poate fi evidentiat anatomic (desi ne folosim de repere anatomice pentru a pozitiona aproximativ centrele energetice si canalele); in schimb, manifestarea energiei subtile se simte (v. alegoria suflului divin); ☒ saltul, care determina deschiderea ochilor, reprezinta trecerea la o noua stare (Yoga) prin ascensiunea energiei Kundalini, si presupune dobandirea unei noi constiinte (constiinta vibratorie), dar si schimbarea opticii asupra lumii, modificarea prioritatilor; ☒ deschiderea altor ochi decat cei pe care ii avea, este totodata o aluzie la activarea chakrei Agya ("al treilea ochi", v. mai sus).

Bucuria imensa resimtita este o consecinta cunoscuta a dobandirii starii de Yoga.

ALEGORIA SARPELUI

O formula araba spunea: "kana el-insana hayyatan fi-l qidam", adica "omul a fost altadata sarpe" (apud Interpretarea ..., p.150).

Despre simbolul sarpeului, Ernst Junger (*Approches, drogues et ivresses*, p.322) facea urmatoarele reflectii: "Cand sarpele se infasoara si se desfasoara in fata ochilor nostri, este mai mult decat o intalnire episodica. Zarathustra iubea sarpele; il considera ca cel mai intept dintre animale. Nu se poate sa se fi gandit la sarpele lumii empirice, animalul pe care-l cunosc si-l descriu anatomistii si biologii. A trebuit sa presimta o alta inteligenta si o alta fiinta decat aceea ce apare in natura. In sarpe traiesc, de fapt, viclenia si intelepciunea mamei Natura, dar nu mai vigurosi decat in orice alta creatura. Aceasta nu explica spaima si veneratia pe care le suscita in orient si in occident, rangul care-l ridica deasupra capetelor zeilor si regilor si-i repartizeaza un loc la picioarele crucii... Ce lucreaza aici este un principiu diferit si mai puternic, care pana in timpul nostru a prezervat si conservat puterea sa imediata de surpriza... Nu este puterea originara, ci o putere adusa prin evolutie... In acest, sens sarpele este un stalp-frontiera" (apud Interpretarea..., p.143-144). Pasionat de alchimie, Lovinescu (ibid., p.146) compara sarpele cu "mercurul radical, reprezentat printr-un triplu sarpe" (de fapt, cele trei canale).

Mai sus am avut ocazia sa vorbim de relatia dintre Kundalini, Insula Serpilor, sarpele-zeita Glikon. Revenim cu alte exemple din istoria antica a acestor locuri.

Caduceul lui Hermes ce apare pe monedele dacice cu legenda ARMIS sau SARMIS BASIL, simbolizeaza perfect sistemul subtil: o tija verticala (Sushumna, coloana vertebrala), in jurul careia sunt infasurati doi serpi (canalele laterale, Ida si Pingala), intretaindu-se in puncte nodale (chakrele, ce au proiectii pe toate cele trei canale). "Armis si Sarmis par sa fie identice cu Hermes. Valerius Flaccus, unul din preotii insarcinati cu pastrarea cartilor sibiline, vorbea in Argonauticele sale de un rege scit Armes, adorat ca zeu, care devenise celebru prin iscusinta sa de a fura cirezile de boi si turmele de oi ale, vecinilor sai... anecdota similara cu mitul lui Hermes, furand boii lui Phoebus. Capitala Daciei era Sarmisgetuza" (Dacia...,

p.46). Credem ca aici se afla cheia enigmei ce-l preocupa pe Eliade (Istoria..., p.171): "Cat despre "Hermes", care, dupa Herodot, era cinstit exclusiv de catre "regi", adica de aristocrazia militara, el este greu de identificat". Pista unei divinitati solare, cercetata de savantul roman "nu lamureste deloc teologia "regala" mentionata de Herodot". Iata insa ca monedele amintite mai sus pun in evidenta relatia dintre casta sacerdotala regala (Sarabos tereos) si Hermes-Sarmis: SARMIS BASIL (regele).

Dansatoarele trace se remarcu prin aceea ca "in maini tineau serpi consacrați lui Sabazios, pumnale sau tirsuri" (Istoria..., p.170). Tirsul, toiag pe care erau incolaciti curpeni de vita de vie, simbol al lui Dionysos-Sabazios, reprezinta o alta alegorie a lui Kundalini, inrudita cu sarpele si caduceul.

Este bine cunoscut faptul ca stindardul dacilor reprezenta un lup cu corp de dragon (Vasile Parvan, Getica, p.519 sq.). Preluarea stindardului prevazut cu draco in armatele romane ale Imperiului de Jos se datora, foarte probabil, unei influente a dacilor sau partilor (De la Zalmoxis..., p.29).

Folosirea sarpelui-dragon pe stindardul dacilor ar putea dovedi ca, la origini, erau un popor de initiati in secretele energiei Kundalini simbolizata de acesta. Citam in acest sens pe Eliade (De la Zalmoxis..., p.144, nota 24): "Merkelbach arata ca animalul figurand pe stindarde trebuie sa fie pus in relatie cu miturile de origine ale anumitor popoare din antichitate. Altfel zis, urmand stindardul, armata reactualizeaza evenimentul mitic al intemeierii natiunii."

In reprezentarile artistice, sarpele edenice apare incolacit in jurul trunchiului Arborelui Vietii. Mitologia crestina ni-l prezinta pe Sfantul Gheorghe, calare pe un cal de foc, infigand lancea si tintuindu-l de pamant pe Dragon. Lovinescu comenteaza: "Sfantul Gheorghe si Balaurul, antagonisti in ochii celor ce privesc din afara... sunt in realitate complementari pe verticala" (Interpretarea..., p.87). Si aici este evidenta identitatea balaurului (dragonului), animal fabulos, cu Kundalini. Calul de foc (focul fiind alta alegorie a lui Kundalini, v. acolo) e simbolul lui Kalki, stapanul Sahasrarei (fontanela craniana), locul pe unde energia divina patrunde in foetusul uman (v. mai sus). Lancea desemneaza napustirea lui Kundalini prin coloana vertebrala (lancea) si fixarea acesteia in sacrumul Muladharei (balaurul e tintuit astfel de Pamant, elementul Muladharei). De altfel, Lovinescu, vorbind de sadirea semintei ca "imitatie a fulguratiei primordiale a Soarelui spiritual creator de lumi", il aminteste pe Sf. Gheorghe calare pe cal. Corespondentele cu cele aratate de noi nu lipsesc. Gheorghios (gr.) semnifica "lucrator al pamantului". "Apollo omorand pe Python, fiul malului, prin sadirea unui pom determina un ax vertical pe intinderea Gaiei, facand sa rasara la suprafata un punct pe un plan de existenta, care printr-o amplificare vibratorie va face sa treaca o latentă de la potenta la act" (ibid., p.87). Or, stim ca energia Kundalini e de natura vibratorie. Amplificarea ce transforma latentă in potenta, duce la Realizarea Sinelui, la trezirea constiintei vibratorii. Privitor la simbolica sarpelui, Lovinescu (Interpretarea..., p.142-170) analizeaza balada populara Mistricean, pe marginea careia face urmatoarele comentarii (observatiile noastre, intre acolade { }): "Sarpele e fiinta principala din balada romaneasca pe care o studiem". Comparandu-l cu "Axis Mundi, verticala care strabate si uneste toate lumile prin centrul lor"; arata ca este calea necesara prin care Dumnezeu se coboara in lumea noastra {pogorarea lui Kundalini in fat}... Tot pe acelasi drum se inalta la ceruri {ascensiunea lui Kundalini prin Sushumna}. Dar aceasta coborare este sacrificiala {nu coborarea, ci ascensiunea, caci in Yoga clasica ea presupune asceza}, punctul de impact al verticalei cu orizontala... caverna de metamorfoze {osul sacru}, pentru ca in el Divinul se conditioneaza fara limitari {Kundalini}". Alte interpretari ale autorului fiind eronate, le vom trece cu vederea.

Balada debuteaza prin cuvintele:

"De parte, vere, de parte,/ Nici de parte, nici aproape.

In buricul pamantului,/ In mormantul Domnului,

La casele Leului,/ La curtile zmeului"

In cele de mai sus, Lovinescu vede "Buricul Pamantului... Omphalos, la care ajungi, spun sufittii, la fi-l bari wa la fi-l babri, nici pe uscat, nici pe apa, ci pe cararea subtire, ca un fir de paianjen, care serpuieste intre ele". Credem ca este o aluzie la o cunoastere esoterica, in fapt, cunoasterea despre Kundalini, aflata in osul sacru din noi, deasupra Muladharei (Pamant) si dedesubtul Nabhi (Apa), pe cararea ingusta a Sushumnei, nici departe, caci este chiar in noi, nici aproape, fiind inaccesibila omului de rand. Amintim ca sufismul reprezinta un curent esoteric islamic. "Mormantul Domnului"; este aici crucea, cu un simbolism dublu: Arborele Vietii, dar si Agya chakra, etapa penultima in ascensiunea lui Kundalini catre destinatia finala Sahasrara. Casele Leului si curtile zmeului sunt, desigur, denumirile altor chakre: sa ne reamintim ca leul e vehiculul zeitei Durga, ce stapaneste, in conceptia yoghina, chakra Anahath; cat despre zmeu, ca entitate autohtona, e greu de precizat la ce se refera.

Mai incolo apar unele versuri cu semnificatie aparent bizara:
"Pui de sarpe suga-mi-te,/ De sub talpa casei noastre"

indicand, dupa parerea noastra, prezenta lui Kundalini in stare latentă (pui de sarpe) intr-o pozitie bazala: Muladhara "suportul radacinii" (v. mai sus).

Partea din balada ce urmeaza e caracterizata de Lovinescu astfel: "Operatia este yoghina si strans legata de tehnicile desteptarii lui Kundalini":

"Sarpele dac-auzea/ El era ca undreaua,/ Cu Mistricean ca crestea.

Savai, Mistricean de un an/ Si sarpele de un an!

Savai, Mistricean de doi ani/ Si sarpele tot de doi ani!

Savai, Mistricean de trei ani/ Si sarpele tot de trei ani!

Si crescua pana la zece/ Si de zece nu mai trece!"

"Pentru ca e numarul indefinitatii matematice", comenteaza Lovinescu. Surprinzator, caci in alt loc (p.159) el remarcase: "de altminteri zece este reductibil la sapte in arborele sefirotic".

Intr-adevar, aici este vorba de o "crestere", adica de ridicarea sarpelui Kundalini, treptat, prin cele sapte chakre. Dupa cum am aratat mai sus, anii reprezinta parcurgerea succesiva a traseului subtil.

"Sarpele-n coada de lungea,/ Si-n capatana se marea

Iar trupul, mare se facea,/ Aproape cat butea!

Zau, mi te apuca groaza!/ Loc sub talpa nu-mi avea!

De la zece ani pleca,/ De sub talpa esea

Casa trei zile urla!/ El, mare, unde-mi mergea?

In buricul pamantului,/ La mijlocul campului,

Pe cel drum cam parazit,/ Cu negara acoperit/ Cu troscot verde invelit

In buricul pamantului/ In inima campului.

El aici se-ncolacea/ Pe Mistricean astepta...

C-al lui era daruit/ De cand era copil mic".

Odata iesit de sub talpa (sacrumul Muladharei) sarpele Kundalini rascoleste cele trei canale, de fapt intregul sistem (casa trei zile urla), dar destinatia finala este Sahasrara, numita aici "inima campului" (intr-adevar, chakra inimii se proiecteaza exact in centrul Sahasrarei). Aici, Mistricean (Sinele, sau Atman) e asteptat de sarpe (Kundalini) avand loc o unio mystica a celor doua entitati (atingerea starii de unire = Yoga, in sanskrita). Balada dezvaluie faptul ca realizarea Sinelui (Yoga, trezirea lui Kundalini si unirea cu Sinele) constituie predestinarea oricarei fiinte umane, de la nastere (al lui era daruit de cand era copil mic). Drumul cel parazit, napadit de buruieni, este Sushumna care strabate chakrele impure ale fiinte umane nerealizate (v. mai sus Povestea viei).

"Sarpele se-ncolacea/ Dupa Mistricean sa lua/ Sapte hotare-l gonea"

reprezinta, de asemenea, descrierea parcurgerii de catre Kundalini a celor sapte chakre.

Balada descrie cum sarpele

"Pe Mistricean imbuca/ De la talpi ca mi-l lua"

"adica de jos in sus, in sensul in care parcurge Kundalini desteptata organismul uman" observa, pe buna dreptate, Lovinescu.

Parcurgerea de catre sarpele Kundalini a celor sapte chakre e redata metaforic si in mitul sarpelui urias care pazea "portile de fier" ale Dunarii. Portile sunt, desigur, chakrele, iar Dunarea e fluviul sfant al energiei Kundalini si, totodata axa acesteia, Sushumna Nadi (in sanskrita "nadi" este rau, fluviu). Sarpele va fi taiat in sapte bucati, cate una in alta localitate (metafora a parcurgerii etapizate a celor sapte centre subtile). Lovinescu face apropierea de trezirea lui Kundalini pe care (nu stim de ce) o considera malefica. Totodata realizeaza existenta geografiei sacre legate de prezenta chakrelor si canalelor planetare, posibil a fi activate prin interventia directa a Marilor Incarnari: "Pamantul e un organism spiritual, subtil si corporal. El are linii de forta, noduri de putere care trebuiau dezlegate, canalizate, sublimate, resorbite (si nu distruse desigur), operatiuni supreme intre toate rezervate Zeilor sau reprezentantilor lor" (Dacia..., p.44). "Aceste localizari terestre, desi inaccesibile, nu sunt decat niste oglindiri in lumea noastra ale unor prototipuri ceresti" (Interpretarea..., p.110). Ceea ce este in deplina concordanta cu conceptia hinduista care admite ca Virata, Fiinta Cosmica se reflecta la nivelul microcosmic (Pamant, fiinta umana). De altfel, Lovinescu amintea in aceeași lucrare (p.15) de "inima Lumii" si de "corpul Adamului Cosmic", fiind de acord cu ipoteza ca "era in adevar in antichitate, ceea ce s-ar putea numi o geografie sacra, sacerdotala... Timeu al lui Platon pare sa contina, sub o forma voalata, unele aluzii la stiinta despre care este vorba" (ibid., p.201).

ALEGORIA FOCULUI

In Povestea viei, am vazut ca lotusul Sahasrarei e asemanat cu Ulciorul bucuriei care statea "in mijlocul nestematelor... si din el se raspandea in toate partile raze" (Interpretarea..., p.123). Petalele lotusului din acest centru sunt, intr-adevar, reprezentate ca niste raze de toate culorile, pornind din Brahmarandra. Descrierea sugereaza "focurile" nestematelor.

Lovinescu (ibid., p.128-130) trimite la o serie de detalii semnificative din cartea lui D.A. Vasiliu (Focul Viu, Studii de folclor, Bucuresti, Ed.Casa Scoalelor 1943) pe care il considera amintirea Rugului Arzator vazut de Moise pe Muntele Horeb. La fel, mentioneaza raspunsuri date unor culegatori de folclor: "Focul e fata lui Dumnezeu" (Vasiliu, p.109); "Focul tine cerul" (Elena Niculita-Voronca, Datinile si credintele poporului roman adunate si asezate in ordine mitologica, vol. I, part. IV-V, p.120), apreciind ca "afirmatie care intrece in splendoare pe celelalte": "Vazduhul pe care coboara pasarea e foc". Dincolo de splendoarea pe care o remarca autorul, noi vedem aici identificarea cunoscuta (a doua simboluri ale lui Kundalini: Duhul Sfânt ca pasare si focul) pe care o regasim la descrierea pogorarii Duhului Sfânt ca limbi de foc asupra apostolilor si a Fecioarei Maria, in ziua de Rusalii.

Multe din reprezentarile artistice ale unor zeitati din vechime, le arata purtand coarne, ca simbol al puterii. Aratam ca este vorba de puterea conferita de energia Kundalini. Astfel, pe un sigiliu descoperit la Mohenjo-daro, datand din mileniul al treilea, se observa un personaj asezat in clasica postura yoghina a lotusului; din cap ies trei fascicule de raze: cel central vertical, cele laterale curbate ca niste coarne. Numeroase zeitati din Mesopotamia poarta "coarne". La fel e prezentat Moise in nemuritoarea sculptura a lui Michelangelo. Este, de fapt, reprezentarea emanatiei unor raze luminoase (manifestari cunoscute ale energiei Kundalini - v. serialul despre Yoga si crestinism). Confirmarea acestei identitati o aflam intr-o colinda (Monica Bratulescu, La luncile soarelui, antologie a colindelor laice, Ed. pentru literatura, Bucuresti 1964; apud Interpretarea..., p.182, nota 11) unde putem intalni versurile:

"Manule, Manule

Nu ma sageta/ Nici nu m-alunga/ Ca eu ti-oi lua

Cele doua coarne/ Cele doua raze".

ALEGORIA APEI VII

Locul sacru unde locuia Zalmoxis, era muntele (sau peștera) "socotit sfânt și așa îl și numesc. Numele lui este Kogainon, la fel ca al raului care curge pe lângă el" (Strabon, Geografia VII, 3.5).

Deși există mai multe ipoteze asupra localizării muntelui Kogaion (I.I. Russu, loc. cit.) se pare că majoritatea înclină să-l identifice cu varful Omu.

Lovinescu a observat și el analogia între numele muntelui (varfului) și cel al silabei sacre OM a hiduismului, făcând legătura și cu Omólois, numele sub care Saturn era adorat de Thessalieni. "Chiar pe varful Omului (la 2550 m), este un omphalos urias de zece metri înălțime și douăzeci lățime. Este Geticus Polus, numit de popor "Osia Lumii" și "Buricul Pamantului". În plus, Muntele Om este traversat de o grota imensă care e una din cele mai mari din lume, în sensul că nu i s-a dat încă de capăt. A fost explorată pe vreo douăzeci de kilometri și atât" (Dacia..., p.35).

Lovinescu semnălează, în legendele romanesti, o populație misterioasă (Blajini, Rohmani, Rahmani, Rucmani): "Sunt Blajini, sunt Sfinți. Locuiesc la capatul Lumii, aproape de Apa Sambetei; toți sunt sihaștri; toți sunt preoți; țara lor se numește Macarele (macáron nesoi, Insulele Preafericitorilor). Portile Raiului sunt aproape... la Rohmani se găsește Apa Vie și Apa Moarta. Poporul sârbatorește și astăzi "Pastele Blajinilor" (Dacia..., p.40). Numele de Rohmani/Rahmani (Lovinescu îl consideră provenit de la Rama!) trimite la casta preotească a Brahmanilor ("toți sunt preoți"). De altminteri, se știe că sihaștrii (isihăștii) practicau Yoga (v. serialul "Yoga și creștinism", din revista YOGA SPONTANA) Raiul este Sahasrara; portile sale alcatuiesc Agya chakra (v. mai sus). La capatul opus (capatul Lumii) se află Muladhara. Apa Sambetei este Kundalini. După cum am văzut mai sus, Apa Vie și Apa Moarta, reprezintă canalele laterale. Acești inițiați dobandiseră, prin Yoga, beatitudinea, erau preafericiți.

Legenda relatează despre un moldovean care i-a slujit unui Rohman timp de șapte ani (necesari deschiderii celor șapte chakre), în schimbul dezvăluirii secretului Apei de Foc (v. mai sus alegoria Focului).

Lovinescu face următoarea remarcă (Interpretarea..., p.67): "Complementarismul și strânsă solidaritate dintre Arborele Vietii și Apa Vietii constituie una din temele cele mai răspândite în simbologia universală... Influențele cerești se coboară de-a lungul Polului, al Axului vertical... pentru a se transforma, a se distribui la rădăcina copacului" (Mula adhara). În Cartea Facerii din Biblie, din Arborele Vietii din centrul Raiului izvorăsc fluviile (în sanskrită "nadi", canalele).

În Povestea viei (Interpretarea..., p.122-123) se descriu etapele realizării Sinelui, iluminarea treptată a canalelor și chakrelor: "După unsprezece crengi verzi, frunzele au început să fie de aramă strălucitoare... continuă să urce. De data asta frunzele erau de argint... Ajunsese la crengile de aur. Trecu de ele și se află dintr-o dată la crengi cu nestemate. În mijlocul nestematelor, stătea Ulciorul Bucuriei... și din el se răspândeau în toate părțile raze... Văzu curgând în același timp Izvorul Bucuriei". Preasfântul îi spuse că el ar fi putut să fie "omul care să fi adus pe pamânt Ulciorul Bucuriei și Izvorul Vietii, ca să fie dat oamenilor. Altcineva va face lucrul acesta". Alegoria este evidentă: crengile cu nestemate sunt etapa ultimă, Sahasrara. În centrul ei se află Brahmarandra (Ulciorul Bucuriei), deschiderea prin care se revărsa Kundalini, apa vie, care conferă bucuria, beatitudinea (Ananda, în sanskrită). După ce sunt depășite primele unsprezece crengi (verzi, deci obișnuite), are loc o transcendere, căci încep să ni se dezvăluie elementele structurii subtile: frunzele de aramă, de argint, de aur și de nestemate, culminând cu Ulciorul Bucuriei, în care noi vedem o trimitere clară la Potirul sfânt al Graalului din ciclul arthurian al legendelor Mesei Rotunde. Cele

unsprezece crengi pot fi o referire la etapa actuala a ciclului, era Pestilor, cea de-a unsprezecea (a douasprezecea si ultima, fiind era Varsatorului simbolizata de Ulcior). Lovinescu face o interesanta legatura intre numele eroului din basm si cel al Sfantului Dumitru "izvoratorul de mir", deci cel ce revarsa "apa vie" a lui Kundalini (noi l-am numi Varsator, simbol al erei celei noi, deci al lui Kalki).

Sahaja Yoghinii stiu din proprie experienta ca dupa ce a primit Realizarea Sinelui, cel initiat poate la randul sau ajuta la emanciparea altora, trezindu-le energia Kundalini, asa cum se descrie in Povestea gainusii de aur (ibid., p.106--107). Gheorghe "reusise sa realizeze in el insusi o purificare si o armonizare superioara starii lui anterioare". El trece "de la starea contemplativa la aceea de legatura directa cu dumnezeirea". Faptul ca Dumnezeu ii daduse dezlegare sa dea samanta din pom (al Vietii, deci sa raspandeasca stiinta secreta), la oameni atat buni cat si rai "ca sa se intinda in toata lumea", reprezenta "o adevarata investire a lui Gheorghe cu calitatea de "guru", adica de ajutor pentru purificarea altor spirite incarnate in oameni... Dupa ce si-a lucrat pamantul, adica si-a purificat spiritul (caci acesta este sensul ezoteric de "lucrator al pamantului" - Gheorghios, in greceste), i s-a dat sarcina de "semanator" cu toate implicatiile sale... Samanta din care sa creasca" arborele.

ALEGORIA SUFLULUI DIVIN

Din cele mai vechi timpuri, se stia ca trezirea energiei Kundalini se manifesta sub forma unui suflu. Pentru crestini este clasic exemplul zilei de Rusalii cand Duhul Sfant s-a manifestat ca un vant puternic (Faptele Apostolilor 2.2). Atat Vechiul cat si Noul Testament contin numeroase referiri la acest suflu. De altfel, "duh" inseamna "suflare" fiind un cuvânt de provenienta slavona (spiritus, in latina; pneuma, in greaca). Cei care practica Sahaja Yoga (Yoga Spontana) resimt o briza (adiere) racoroasa iesind din fontanela si din centrul palmelor. Referitor la aceasta forma sub care este perceputa energia spirituala, Strabon consemna: "In scurt timp, Deceneu insusi a fost socotit patruns de suflul divin, la fel cum am spus cand am vorbit despre Zalmoxis" (Geografia VII 3.11; trad. Adelina Piatkovski si Felicia Vant-Stef). In balada Miorita, eroul cere sa i se puna la cap trei fluiera, din trei materiale diferite, care simbolizeaza suflul (vantul) ce anima cele trei canale (care se intersecteaza in cap, la nivelul chakrei Agya):

"Iar la cap sa-mi pui
Fluieras de fag,/ Mult zice cu drag;
Fluieras de os,/ Mult zice duios;
Fluieras de soc/ Mult zice cu foc!
Vantul cand a bate,/ Prin ele-a razbate".

Putem considera ca fagul si socul reprezinta canalele laterale: pe cel stang, latura emotiva (cel ce zice cu drag) si pe cel drept, solar, al actiunii (cel ce zice cu foc). Fluierul de os este, evident, coloana vertebrala, osoasa, al carei gol interior contine maduva.